

GÜZEL PİRİM KARACA AHMET EVLADI
HIDIR ABDAL SULTAN OCAĞI

Prof. Dr. Ali Yaman

Ocak Köyü - 2024

**GÜZEL PİRİM KARACA AHMET EVLADI
HIDIR ABDAL SULTAN OCAĞI**

Prof. Dr. Ali Yaman

**Kapak Tasarımı
Müslüm Güler**

**Ön ve Arka Kapak resimler
Prof. Dr. Ali Yaman**

**Arka Kapak Hıdır Abdal Sultan Temsili Resmi
Mehmet Ocaklıoğlu**

**Temmuz 2024
ISBN: 978-605-85437-2-0**

**Baskı ve Cilt
Girişim Ajans Ofset
Sertifika No: 47852**

*Geçmişten bugüne Hıdır Abdal Sultan Ocağı'na
can-ı gönülden katkı sunan büyüklerimizin
aziz hatıralarına küçük bir armağanımızdır.*

İçindekiler

Yazar Hakkında.....	5
Sunuş.....	7
1. Hıdır Abdal Sultan ve Ocak Köyü Hakkında Daha Önce Yapılan Yayınlar.....	13
2. Hıdır Abdal Sultan Ocak Köyü'nün Coğrafi Durumu.....	17
3. Hıdır Abdal Sultan Ocak Köyü'nün Nüfusu, Köylülerimiz.....	24
4.Hıdır Abdal Sultan Ocak Köyü'nde Eski Aile Adları ve Yeni Soyadları.....	30
5. Hıdır Abdal Sultan Ocak Köyü'nün Tarihçesi.....	35
6. Gözcü Karaca Ahmet Sultan Evladı, Düşkünler Ocağı Piri Hıdır Abdal Sultan....	40
7. Dertlilerin Dermanı, Hastaların Manevi Şifacısı Hıdır Abdal Sultan.....	52
8. Hıdır Abdal Sultan Ocağı Dedeleri ve Talipleri.....	58
9. Hıdır Abdal Sultan Ocağı'nda İnanç ve Gelenekler.....	62
10. Alevilik'te Yol, Erkân.....	65
11. Aleviliği Evrensel Kılan Değerler.....	74
12. Yöremizden Kısa Kısa: Gastro-Kültür-Mimari-Folklor.....	82
13. Edebiyatımızda Hıdır Abdal Sultan ve Ocak Köyü.....	91
Daha İleri Okumalar İçin Seçilmiş Bibliyografya.....	108
Resimlerle Hıdır Abdal Sultan Ocağı.....	113

Yazar Hakkında:

Prof. Dr. Ali Yaman

<https://ibu.academia.edu/AliYaman>

(yaman_a1@ibu.edu.tr)

(aliyamanbolu14@gmail.com)

İstanbul Üniversitesi'nde Siyasi Tarih bilim alanında Yüksek Lisans (1996) ve Uluslararası İlişkiler alanında doktora (2001) eğitimi gördü. Alevilik-Bektaşilik ve Orta Asya, Orta Doğu'ya yönelik pek çok alan ve literatür çalışması gerçekleştirdi, radyo ve televizyon programları hazırladı, ulusal/uluslararası konferans ve sempozyumlara katıldı. Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bl., Yeditepe Üniversitesi, Antropoloji Bl., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İ.İ.B.F. Uluslararası İlişkiler Bl. ve Hukuk Fakültesinde dersler verdi. Almanya'nın Heidelberg Üniversitesi, İslam Araştırmaları Bölümü ve ABD Massachusetts Üniversitesi Donahue Enstitüsü'ne araştırmacı olarak davet edildi. 2008-2011 yılları arasında Bolu Halk Kültürünü Araştırma Merkezi (BAMER) Müdürlüğü görevini yürüttü. Halen Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İ.İ. B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Siyasi Tarih Profesörü ve Siyasi Tarih Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Uluslararası Alevilik Bektaşilik Araştırmaları Dergisi'nin ortak editörlüğünün yanı sıra, yurtiçinde ve yurtdışında pek çok Alevi-Bektaşî kurumlarında üye ve yönetici olarak hizmet etmekte, KEMAV (Kemaliye Kültür ve Kalkınma Vakfı) Müttevelli Heyet Üyesi olarak memleketine hizmet etmekten büyük onur duymaktadır.

Çocukluğundan itibaren memleketini çok sevmekte, anılarıyla yaşamakta ve her yıl köyüne Eğin'e, Arapgir'e, Hıdır Abdal Sultan'a geleceği günleri özlemle beklemektedir.

Yazarın Kitaplarından bazıları şu şekildedir:

- 1.*Alevilik Bektaşilik Bibliyografyası*, Mannheim, 1998.
- 2.*Alevilik'te Dedelik Kurumu ve Ocaklar*, İstanbul, 2004.
- 3.*Orta Asya'dan Anadolu'ya Yesevilik, Alevilik, Bektaşilik*, Ankara, 2006.
- 4.*Kızılbaş Alevi Ocakları-Kizilbash Alevi Ojaks*, Ankara, 2006.
- 5.*Alevism Bektashism: A Brief Introduction*, London, 2006 (Aykan Erdemir ile birlikte).
- 6.*Allahçılar, Orta Asya'da Yesevilik, Kızılbaş Türkler, Laçiler*, İstanbul, 2006, 2017.
- 7.*Alevilik-Kızılbaşlık Tarihi*, İstanbul, 2007, 2011, 2012.
- 8.*Türk Dünyasında İslam, Sovyet Ateizmi ve Kültürel Süreklilik*, Ankara, 2012.
- 9.*Pir-i Türkistan Ahmet Yesevi*, İstanbul, 2016.
- 10.*Nation-Building and Turkish Modernization, Islam, Islamism, and Nationality in Turkey*, New York & London, 2019 (Rasim Özgür Dönmez ile birlikte).
- 11.*Handbuch des Alevitentums, Geschichte und Gegenwart der Gefolgschaft von Şah-ı Merdan Ali*, Bielefeld, 2024.

SUNUŞ

Ocak Köyü adı, ceddimiz Hıdır Abdal Sultan ve Hıdır Abdal Sultan Ocağı ile özdeşleşmiştir. Hıdır Abdal Sultan aynı zamanda kendi adıyla anılan Hıdır Abdal Sultan Ocağı'nın da piridir.

Yüzyıllardır, Pirlere, Talipler, Hak Aşıkları ona büyük saygı göstermişler, bu saygı aşağıdaki dörtlükte olduğu gibi onların dizelerine yansımıştır:

...

Nedir gönül terket bu ah-ü zarı

Hıdır Abdal gibi sultanımız var

Dert için dünyada kılma efkarı

Dermanını verir lokmanımız var

...

Hıdır Abdal Sultan, yüzyıllardır Anadolu'da yaşayan halkımızın manevi mimarlarından biri olarak, Ehl-i Beyt sevgisini esas alan Alevi-Bektaşî Yolu'nun tanınmış ocak ulularından biridir. Onun soyundan gelenler de bu inancın sürdürülmesinde kilit rol oynayan Ocak geleneğinin nesilden nesile aktarılmasında önemli roller üstlenmişlerdir.

Kırdan kentlere göç sürecinde¹ Ocaklılar oldukça erken bir tarihte köyde 1952 yılında Veysi Ocaklıoğlu başkanlığında dernek kurmuşlar ve daha sonra onu yeniden canlandırarak bu kez 1955'te İstanbul'da Abbas Erturan başkanlığında Ocak Köyü Kalkındırma Derneği'ni kurmuşlar ve Dernek yönetim kurulu bugün hepsi Hakka yürümüş olan Veysi Ocaklıoğlu, Mehmet Şimşek, Mehmet

¹ Kemaliye ve çevresinde yüzyıllar boyunca göç olgusu hep var olmuştur ve bu durum gerek güvenlik, gerekse sosyo-ekonomik nedenlere dayanmaktadır. Ayrıca bkz. Arıkan, 2001: 22-23.

Ataibiş, İbrahim Karaman, Remzi Coşkun, Dursun Yetiş, gibi saygıdeğer büyüklerimizden oluşmuştur.

Sadece kendi yöresinde değil, Türkiye’de de pek çok konuda köyümüzün, köylülerimizin öncülük ettiğini görmek bizi hep gururlandırmıştır. 1950’li yıllarda köyümüze yaptırılan hamamdan başlamak üzere, Cemevi, konukevi, müze, kültür merkezi, park, hanımpağarı, yaz pağarı vb. pek çok büyük eser köyümüze kazandırılmıştır. 1970-80’li yıllarda mobilya sektöründe ülkemizin en büyükleri yine köylülerimiz arasından çıkmıştır. Ocaklılar o günlerden bugüne bayrak yarışını sürdürmüş ve bugünlere gelmiştir. Hıdır Abdal Sultan Ocağı’nın imarı için her türlü gayret gösterilmiştir. Bugün derneğimiz saygıdeğer dostum Murat Gürer başkanlığında Erkan Erman, Eren Güler, Ali Haydar Erman ve Mustafa Şimşek’ten oluşmaktadır. Derneğimiz, Köy Muhtarlığı-mızla birlikte Hıdır Abdal Sultan’ı ve köyümüzü ziyarete gelen yurtiçinden yurtdışından binlerce konuklarımıza hizmet sunabilmek için can-ı gönülden çalışmaktadır. Bugün yöremize gelen bütün turların, Hıdır Abdal Sultan Ocağımızı gezi programları içerisine alarak ziyaret etmeleri, köyümüzde yaratılan bu güzellikleri görmek istemeleri tabi ki Ocağımıza gönül veren köylülerimizin büyük gayretlerinin doğal bir sonucudur. *Hıdır Abdal Sultan Ocağı’na geçmişten bugüne hizmet eden Canlarımızın Hakka yürüyenleri rahmet ve minnetle anıyorum, ruhları şad olsun. Bugün Ceddimiz Hıdır Abdal Sultan’ın anısını ve Yolumuzun güzel değerlerini yaşatmak, konuklarımıza hizmet sunmak için bu büyük manevi mirasa sahip çıkanlara da şükranlarımı sunuyorum, sağolsunlar, varolsunlar.*

Bana gelince ne mutlu ki, 1980’li yıllarda köyümüzde son yaşlı kuşak büyüklerimizi görme şansını yakaladım. Bu, rahmetli

Babacığımın terör olayları nedeniyle giderek İstanbul'un güvensiz bir yer haline gelmesiyle, tayinini İstanbul Pertevniyal Lisesi'nden, köyümüzün hemen aşağısındaki Dutluca Ortaokulu'na aldırmasıyla gerçekleşmişti. İstanbul, Fatih'te Nişanca Mehmet Paşa İlkokuluna başlamıştım ama böylece ilkokulu komşu köyümüzde bulunan Dutluca İlkokulu'nda tamamladım. Ve daha sonra Dutluca Ortaokulu'nu bitirdim. Bu 4 yıllık zaman dilimi bende çok derin izler ve çok güzel anılar bıraktı. Gaz lambasında ders çalışmak, elektrik direklerinin köylere dikilerek elektriğin gelmesine şahit olmak, bugün hepsi de Hakka yürümüş bulunan Hüseyin (Zaro) Dayı, Küçük Hasan Dayı, Kara Veli Dayı, Vırık Dayı, Şerif Dayı, Akile Babaannem, Asime Anneannem, Sırma Halam, Yetik Nenne, Yeto Nenne, Arife Nenne, Sehel Nenne, Kellek Ahmet Dayı, Muhtar Süleyman Amca, Veli Şıh, İsmihan Nenne, Hayırlı Nenne ve daha nicelerini görmek tanımak ne kadar güzeldi. O zaman hala toprak damlı evlerin devriydi ve damların loğlanması gerekiyordu. Sular çeşmelerden taşınıyordu, eski bahçeler meyve ağaçlarıyla hala doluydu. O zamanlar daha da fazla kar yağıyordu. Böylece köyümüzdeki insanları, yer isimlerini, köy yaşamını ve çevre köyleri öğrendim. Belki de sadece köyüme değil, Eğin'e, Arapgir'e, Divriği'ye, Arguvan'a, Ağın'a Anadolumuza olan sevgimin temelinde bu ilkokul ve ortaokulda yaşadığım anılarım yatıyordu. Ocaklıların köyde kalanların da gurbette yaşayıp yazın köye gelenlerin de yaşamlarında Hıdır Abdal Sultan, Tekkenin Önü denilen onun türbesinin önündeki çeşmenin ve çınar ağacının bulunduğu meydan hep her şeyin merv kezinde oldu, bağlamalar eşliğinde Pir Sultan Abdal'ın, Şah Hata-yi'nin ve diğer Hak aşıklarının deyişleri dillerden düşmedi. Önce eski toprak damlı evimizde, sonra da taş duvardan babacığımın yaptırdığı yeni evde her yer kitaplarla doluydu. Kitaplara ve

okumaya olan sevgim de işte bu yıllara uzanmaktaydı. Kitaplara aşık olan Mehmet Şimşek Amcamız, rahmetli babacığım Mehmet Yaman Dede hep kitap sevgisini aşıladılar, sadece kitaplıklarıyla ve kitap okumak suretiyle değil, yazdıkları eserleriyle de bizlere ışık tuttular, hep örnek oldular.

Benim köyde bulunduğum yıllar köyün yeniden canlanmasına rastladığı için köyde yeniden bir imar faaliyetine de tanıklık etmiş oldum. Bu sırada pek çok yeni evler yapıldı, köyümüzün tarihsel mekanları onarıldı ve ağaçlandırma kampanyaları oldu. Bu sırada Aşır Şimşek amcamızın öncülüğünde, Mehmet Şimşek, Cemal Erman, Mustafa Gürer, Av. İ. Kamil Karaman, Mustafa Zülfikar, Kemal Gökçek, Ali Gürer ve daha pek çok köylülerimiz çok güzel çalışmalarla Hıdır Abdal Sultan Ocağı'na yeni eserler katarak, Ocağımızı güzelleştirdiler.

Zaman içinde yaşlı kuşakları, büyüklerimizi bir bir kaybederken, onlarla yaşadığımız anılar hep bizlerle kaldı. Uzakta olsak da onlar bizimleydi, hele köyümüze gidip, dolaşmaya başlayınca, geçmişte yaşananlar bir film şeridi gibi zihnimizde canlanıyordu. Köyümüzün güzelliklerini daha önce nasıl büyüklerimiz yaşatmaya çalıştıysa bugün Ocaklılara düşen de bu mirası sürdürmekti. Ben de bu amaçla, hem Ocaklılar için hem de köyümüzü ziyarete gelen binlerce konuklarımıza yararlı olacağını düşündüğüm ve başvuru kaynağı olacak bu kitabı hazırladım. Derneğimizin de katkılarıyla bu kitabımın yayınlanması benim için büyük bir onurdur.

Kitabımızın yayınlanmasına katkı sunan Saygıdeğer Hayırsever Canlarımız Merhume Gülefer Sevindik, Merhum İlhan Güler, Merhum Gani Erman, Merhum Haydar Gürer, Merhum Ali Arman, Merhum İlorik Ahmet Tatlı ve Merhum Haydar Gürer'in

hatrasına yakınları ile Müslüm Güler, Hüseyin Avcı, Faruk Tatlı, Otan Öztürk, Dinçer Türkmen ve Orhan Yücel'e katkılarından dolayı minnettarım. Hıdır Abdal Sultan Ocağı Kültür ve Dayanışma Derneği ve şahsım adına can-ı gönülden teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak her kitabımın sunuş bölümünde yaptığım gibi benim için her türlü özveride bulunan sevgili anneciğim Yıldız Ana'ya ve rahmetli babacığım Mehmet Yaman Dede'ye şükranlarımı bir kez daha sunmak istiyorum. Onların destekleri olmasaydı ben akademik alana yönelemez, sosyo-antropolojik, tarihsel ve Alevilikle ilgili çalışmalarımı gerçekleştiremezdim. Onlara her zaman minnettarım. Sevgili eşim Nazgül ve Doğa ile Mehmet'e de destekleriyle her zaman yanımda oldukları için teşekkür ediyorum. Güzel Yolumuzu bugünlere ulaştıran saygıdeğer büyüklerimize ne kadar teşekkür etsem azdır. Umarım kitabımızdaki bilgiler toplumumuzu ve konuyla ilgilenenleri aydınlatma görevini yerine getirebilir. Muhabbetle.

Prof. Dr. Ali YAMAN

Ocak Köyü-2024

1. HİDİR ABDAL SULTAN VE OCAK KÖYÜ HAKKINDA DAHA ÖNCE YAPILAN YAYINLAR

Yüzyıllarca kent merkezlerinin uzağında yaşayan ve mezhepçi baskılar altında ayrımcılığa uğrayan Aleviler, ancak cumhuriyet dönemiyle birlikte yavaş yavaş kentlere göç etmeye ve kimliklerini ifade etmeye başlamışlardır. Bunu da Dernekler kurarak, kitaplar, dergiler yayınlarak, inanç ve kültür etkinlikleri düzenleyerek göstermişlerdir. Bu süreçte Alevilerin tarihlerine, inançlarına ve halk edebiyatı ürünlerine ilişkin yayınları da ancak yakın zamanda yoğunlaşmıştır. Bu durum Hıdır Abdal Sultan Ocağımız ile ilgili araştırmalar bakımından da geçerlidir. Hıdır Abdal Sultan Ocağımız ve Ocak Köyü ile ilgili yayınları şu şekilde sıralamak mümkündür.

Köyümüz ve Hıdır Abdal Sultan ile ilgili ilk çalışmayı bir kitapçık şeklinde 1989 yılında rahmetli babacığım Mehmet Yaman Dede yayınlamış olup, ayrıca bundan yıllar önce 1974 yılında yayınlanan Karaca Ahmet Sultan'a ilişkin çalışmasında da Hıdır Abdal Sultan'a yer vermiş bulunmaktaydı.²

Daha sonra ise 1991 yılında ilk baskısı yapılan ve köyümüzle ilgili çok sayıda kitabı bulunan rahmetli Mehmet Şimşek'in "*Doğu Anadolu'da Sosyal, Kültürel Yönleriyle Örnek Bir Köyümüz Hıdır Abdal Sultan Ocağı*" adlı kitabı yayınlandı ve bu kitabın daha sonra pek çok baskıları yapıldı. Köyümüz ile ilgili bugüne kadar yapılmış en hacimli çalışma olması, içerdiği çok yönlü verileriyle

² Gözcü Karaca Ahmet Sultan Hazretleri Hıdır Abdal Sultan'ın babası olması nedeniyle, Hıdır Abdal evlatlarının yani bizlerin de atasıdır. Eskiler bunu hep Ceddimiz Gözcü Karaca Ahmet Sultan, Ceddimiz Hıdır Abdal Sultan olarak ifade etmekteydiler. Karaca Ahmet Sultan ile ayrıntılı bilgi için Bkz. Yaman, 1974.

rahmetli Mehmet Şimşek'in "Doğu Anadolu'da Sosyal, Kültürel Yönleriyle Örnek Bir Köyümüz Hıdır Abdal Sultan Ocağı" adlı kitabı oldukça yararlı bilgilere yer vermekteydi. Mehmet Şimşek Amcamızın bu kitabının yanısıra köyümüzle ilgili "Öyküleriyle Şiirlerde Ocak Köyü (1999)", "Anılarda Yaşayan Hıdır Abdal Sultan Ocağında Eski Aile Adları (2006)", "Köyümün Hanımları (2008)" gibi daha pek çok geçmişimize ışık tutacak bilgilerin olduğu daha pek çok kitapları yayınlanmıştır.

Köyümüzle ilgili bir diğer çalışma ise Hüseyin Ataibiş'in 2006'da yayınlanan "Hıdır Abdal Delisiz, Yol Çalırsız Olmaz" ve 2013'da yayınlanan "Anadolu'ya Doğan Güneş Hıdır Abdal Sultan Düşkünler Ocağı" adlı kitaplarıdır.

Yine Ocağımızın Yozgat'taki Ocakzade koluna mensup Cemal Bakır Dede'nin "Gittiğimiz Yol Durduğumuz Dar" adlı kitabı 2004'te yayınlanmıştır. Kitapta gerek Hıdır Abdal Ocağı gerekse Alevilikle ilgili bilgilere yer verilmekte, Ocağımızdan ailelerin Ocak Köyü dışındaki kollarına ilişkin bilgi verilmektedir. Ayrıca Hıdır Abdal Sultan Evlatlarının bulunduğu Ağıl Köyü'nden Fatma Gedikoğlu 2023'da "Düşkünler Ocağı "Ebed"e Kadar "Edeb" adlı kitap yayınlanmıştır.

Rahmetli Av. İ. Kamil Karaman da 1966'da "Alevilikte Hacı Bektaş Veli ve İlkeleri adlı değerli bir kitap yayınlamıştır. Derneğimiz tarafından Ahmet Uğurlu ve Ali Rıza Uğurlu Dede'nin hazırladığı, "Düşkünler Ocağı'nın Piri Seyyid Hıdır Abdal Sultan" adlı bir kitapçık yayınlanmıştır.

Ben de "Kızılbaş Alevilerin Düşkün Ocağı" adıyla 1998 yılında Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Dergisi'nde yayınlanan makalemde köyümüzü ve ocağımızı kısaca tanıtmaya çalışmıştım. Yine Alevi Bektaşî Kültür Enstitüsü tarafından 7-8 Eylül 2018 tarihleri

arasında Köln’de Köln Üniversitesi ile ortaklaşa düzenlediğimiz II. Uluslararası Alevilik Bektaşilik Sempozyumu’nda “*Geleneksel Ocak Merkezlerinde Aleviliğe Dair Gözlemler: Onar ve Ocak Köyleri*” başlıklı bildirimde de köyümüzle ilgili yazılı görsel bir sunum yapmıştım. Yine Washington’da 1-3 Kasım 2018 tarihleri arasında düzenlenen 11. ASMEA (The Association for the Study of the Middle East and Africa) Yıllık toplantısına davetli konuşmacı olarak katıldığımda, Cemevleri ile ilgili sunum yaparak Hıdır Abdal Sultan Ocağımız hakkında da bilgi vermiştim.

Ayrıca Alevi Ocakları ile ilgili “*Alevilikte Dedelik Kurumu ve Ocaklar*” (2004) ve “*Kızılbaş Alevi Ocakları*” (2006) adlı kitaplarımda ve Alevi Ocakları ile ilgili makalelerimde de Hıdır Abdal Sultan ve Hıdır Abdal Sultan Ocağı ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Bunların dışında doğrudan Hıdır Abdal Sultan Ocağı ve Ocak Köyü üzerine yapılmış çalışmalar olmamakla birlikte, kısa da olsa konuyu ele alan ve önemli bilgiler veren çalışmalar da bulunmaktadır kitaplarımda. Bunlardan Dersim ve çevresini iyi tanıyan Baytar Nuri lakaplı Nuri Dersimi ve bölgede görev yapan istihbarat subayı Nazmi Sevgen’in verdikleri bilgiler Hıdır Abdal Ocağı’nın yüzyıllardır süregelen önemine işaret etmektedir. Onların verdikleri bilgiler de, Hıdır Abdal Sultan Ocağı’nın yüzyıllarca Düşkün Ocağı olarak işlev gördüğünü, Tunceli, Malatya, Erzin-can, Sivas ve Elazığ çevrelerinden ziyaretçilerin sürekli geldiği büyük bir Ocak merkezi olduğunu destekleyici niteliktedir. Bu bilgilere kitabımızın daha sonraki bölümlerinde değinilecektir.

Ayrıca son olarak 2020 yılında yayınlanan ve bütünüyle arşiv belgelerine dayanan Doç. Dr. Vural Genç’in üç ciltlik ARABGİR tarihinde köyümüz ve Ocağımızla çok önemli bilgiler yer almaktadır. Burada bu önemli çalışmada yer alan bilgilerden de alıntılara

yer verilecektir. Büyük emek ürünü bu çalışma, Arapgir ve Eğin yöresi ile ilgili pek çok yeni bilgiyi de kamuoyuna ilk kez sunması bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada Ocak Köyü ve Hıdır Abdal Sultan Ocağı ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.

Ayrıca CEM Dergisi, Nefes Dergisi, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Özden Gazetesi, Hasret Kemaliye Gazetesi ve Almanya’da yayınlanan Mürşid Dergisi gibi pek çok süreli yayın organında da Hıdır Abdal Sultan Ocağı ile ilgili pek çok makale yayınlanmış bulunmaktadır. Yine Hürriyet, Sabah gibi ulusal basın organlarında gerek Emin Çölaşan, Necati Doğru, Adnan Binyazar gibi yazarlarca köşe yazısı olarak gerekse haber olarak Hıdır Abdal Sultan Ocağımız yer almaktadır.

Yine 2008 yılında Fırat Üniversitesi’nde Doç. Dr. Sami Kılıç’ın danışmanlığında Şaban Yılmaz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak “*Hıdır Abdal Sultan Tekkesine bağlı Ocak Köyü halk inanışları*” başlıklı bir tez çalışması gerçekleştirilmiştir.

Ocak Köyü ve Hıdır Abdal Sultan ile ilgili çok sayıda makale ve köşe yazısı olduğundan bu yayınlara burada ancak ana hatlarıyla değinilmiştir. Ayrıca Alevi Ocaklarını konu alan kitaplarda da mutlaka Hıdır Abdal Sultan Ocağı’na yer verilmektedir.

Bu çalışmamız ile rahmetli Babacığım Mehmet Yaman Dede’nin yayınları başta olmak üzere bu zamana kadar yayınlanan bütün kaynaklarda yer alan bilgiler de dikkate alınarak hazırlanmıştır. Kitapta Hıdır Abdal Sultan’ın, onun kurucusu olduğu köyümüzün ve Ocağımızın yanısıra Aleviliğin inançsal, kültürel ve evrensel özellikleri ile ilgili de bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

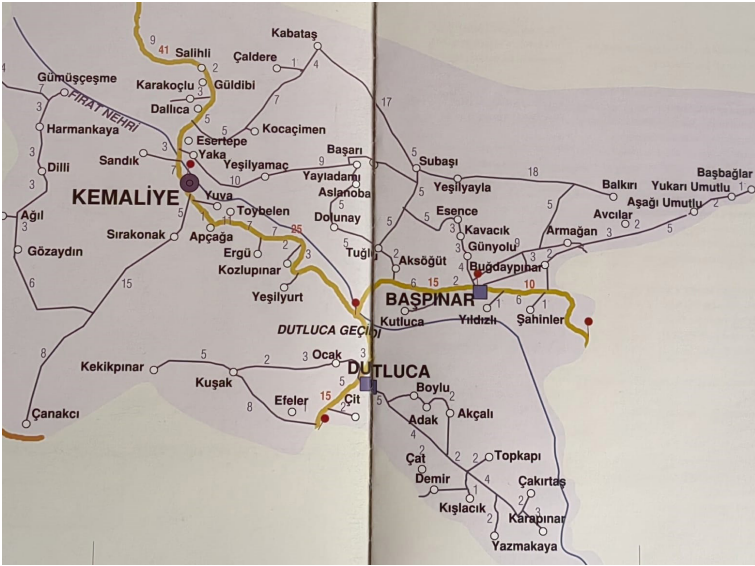
2. HİDİR ABDAL SULTAN OCAK KÖYÜ'NÜN COĞRAFİ DURUMU

Coğrafi olarak bakıldığında Ocak Köyü, Malatya'nın Arapgir ve Erzincan'ın Kemaliye (Eğın) ilçeleri arasında yer alan karayolunun üzerinde bulunan Dutluca (Aşutka) Köyü'ne³ 3 km uzaklıkta, yaklaşık 1400 m rakımlı yüksekçe stratejik bir mevkide bulunmaktadır. Güzel havası, soğuk suları ve Göl Dağı, Munzur Dağları ve Keban Baraj Gölünü seyredebileceğiniz panoramik manzarası ile eşsiz bir konuma sahiptir. Köye gelen ziyaretçilerin ilk yaptıkları bu manzarayı hayretle seyretmek ve kendilerinin de içinde yer aldıkları hatıra resimleri ile ölümsüzleştirmektir.

Tarihi kayıtlarda Arapgir Kazasına bağlı olan Ocak Köyü, daha sonra Cumhuriyet dönemindeki yeni idari yapılanma çerçevesinde Erzincan'ın Kemaliye (Eğın) ilçesine bağlanmış bulunmaktadır. Ocak Köyü'nün sınırları içerisinde yer aldığı Arapgir ve Eğın zaman içerisinde farklı vilayetlerin sınırları içerisinde yer almışlardır. Eğın, XVI. Yüzyılda Diyarbekir Vilayeti'ne, XIX. yüzyılda ise Ma'muretülazîz Vilayeti'ne bağlanmıştır. Önce Arapgir'e bağlı olan Eğın daha sonraki dönemlerde Kemaliye ismi ile ilçe statüsünde Erzincan iline bağlanmıştır. Arapgir ilçesi ise Malatya iline bağlı bulunmaktadır.

Erzincan, Malatya (Arapgir) ve Elazığ (Ağın) il sınırlarına çok yakın olan Ocak Köyü, bu illerin yanısıra Tunceli, Çemişgezek ve Sivas Divriği ilçelerine de yakın konumdadır. Hakim bir noktada

³ Daha önce nahiyebucak statüsünde olan ve Karayolları, Jandarma, Sağlık Ocağı, Postane, ilkokul ve orta okulu bulunan Dutluca, nüfusun azalması nedeniyle bugün köy statüsünde bulunmaktadır. Oldukça önemli ve Arapgir-Kemaliye arasında yol üstü güzergahta bulunan sevdiğimiz dostlarımızın, komşularımızın bulunduğu, bağlarımızın bahçelerimizin yanyana olduğu Dutluca'nın yeniden eski canlılığına kavuşmasını Ocaklılar olarak can-ı gönülden diliyoruz.

Kemaliye (Eğîn) Köyleri

(Kemaliye, Kemalîye Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Yayını, 2002, s. 72-73'ten alıntı yapılmıştır.)

Ocak Köyü'nün gurbete göç etmeden önceki görünümü
(Fotoğraf: Himmet Poyraz Arşivi)

Karaca Ahmet Sultan Dergahı ve Köyümüze katkılarıyla bilinen ve Ocak Köyü Derneği'mizin ilk başkanı rahmetli Abbas Erturan ve eşi Güllü Erturan.
(Fotoğraf: Ocak Köyü Dernek Arşivi)

kurulmuş bulunan Ocak Köyü'nün eşsiz manzarası bir yanında Munzur Dağları, diğer yanda Beydağları ve karşısında da Keban Baraj Gölü'nü görebilme özelliğine sahip bulunmaktadır. Ayrıca Fırat (Karasu) nehrine uzaklığı da yaklaşık 6 km kadardır.

Arazi engebeli olup, ekilebilir arazi oldukça sınırlıdır. Bahçe ve bağlar Dutluca arazisiyle sınır olan Hınzirik⁴ ve Gügge ile köye yakın Circek ve Kızılkaya adlı köylüye ait yerler de bulunmaktadır. Geçmişte buralarda bulunan her ailenin bakımlı bağ ve bahçeleri bugün ailelerin artık kentlerde yaşaması nedeniyle, çok azı dışında eski canlılığını yitirmiş bulunmaktadır. Buraların dışında bulunan arazi dağlık ve daha çok küçük baş hayvancılığa elverişli durumdadır. Arazinin genelinde meşelikler ve az sayıda ardıc ağaçları bulunmaktadır. Yine yaklaşık köyün doğu yönünde 6-7 km. uzaklıkta bulunan ve yaklaşık Ocak Köyü ile aynı yüksekliklerde Kelkü olarak bilinen tepe çevresindeki yamaçlarda Ocak Köylülerine ait tarla, bahçe vb. bulunmaktaydı. Kelkü olarak bilinen tepenin aşağısında Fırat'ın kıyısında Ocak Köyü'nün mezrası Aşağı Yuvacık ve diğer tarafında Boylu (Hinge), Dutluca (Aşutka)'nın ve Ocak Köyü'nün arazileri bulunmaktadır.

Ocak Köyü'nden 3 km aşağıda bulunan ve Dutluca (Aşutka) ile sınır tarla, bağ ve bahçelerin bulunduğu düzlük arazi Yazı Yüzü ve Hınzirik adlarıyla anılmakta bu arazilerle içiçe geçmiş Gügge olarak adlandırılan arazide de bağ, bahçe ve tarlalar bulunmaktaydı.

Ocak Köyü'nde de yöredeki diğer köylerde olduğu gibi geleneksel olarak da ünlü olan dut ve badem ağaçlarının yanısıra elma,

⁴ Genç, yöremizle ilgili önemli çalışmasında arşiv belgelerine göre Hınzirik adlı bir köyden söz etmekte, 1518'de 2 çiftlik arazisi bulunan köyün virane ve terk edilmiş durumda olduğunu, 1518'den sonra ise köyün adına rastlanmadığını ifade etmektedir. (Genç, c.1, 2020: 407) Hınzirik adlı köyün adının zamanla sözlü gelenek tarafından Hınzirik olarak yaşatıldığı, bu arazinin zaman içerisinde Dutluca ve Ocak Köylüleri arasında sahiplenildiği varsayılabilir. Veya bu Hınzirik adı "Hınzorik" adıyla arşiv kayıtlarında yer alan bu köyden bağımsız bir isimlendirme olup, Hınzorik adlı kayıtlarda geçen köy yine aynı yöre de başka bir yerde bulunmaktadır.

armut, erik ve ceviz ağaçları yer almaktadır. Ayrıca yöreye özgü üzümler (köhnü vd.) de köyümüzün bağlarında eskisi kadar olmasa da yetiştirilmektedir. Özellikle 1980’li yıllardan itibaren ekonomik durumu iyi olan köylülerimiz ceviz, kayısı, badem bahçeleri ve üzüm bağlarını yeniden yetiştirmeye çalışmışlardır.

Köyümüzün çevresinde bazı bilinen ve bütün köylülerimizin anı- larında yer alan yer adlarından en bilinenleri şu şekildedir:

Kuşkayası, Kelkü, Körkuyu, Yavranpara, Divanepayı, Asal- kaya, Circek, Hamza kuzu, Şilikyanı, Gügge, Yazı yüzü, Hın- zırık, Kızılkaya, Ergeneot, Oyuğun tepesi (Oyuk), Kaynar, Yazpağarı, Kamışlıkol, Keklicecek, Konalga, Konbaşı, Kolbağı, Karacataş, Karagedik, Sarı Mağara, Dut beli, Karşıbağ, Ağ- daz, Yazlak, Ay görmez, Büyük düz, Sırakaya, Direk Komu, Ardıçlı çukur, Kara direk, Çec tepe.

Ocak Köyü’nün Gözcü Karaca Ahmet Sultan oğlu Hıdır Abdal Sultan tarafından bugün bulunduğu yere yani Dutluca’nın 3 km yukarısındaki hakim tepeye kurulması sözlü gelenekte de yerini almış, bununla ilgili anlatılar geçmiş yüzyıllarda yaşayan ozanlar tarafından dile getirilmiş bulunmaktadır.

Hüseyin adlı bir ozan “*Güzel Pirim Karaca Ahmed evladı*” adlı deyişinde yer alan dörtlükte bunu şu şekilde anlatmaktadır:

...

İstanbul’dan mermer taşı attı

Vardı Aşutka’ya bir nişan etti

Gediğin başına tekkesin tuttu

Güzel Pirim KARACA AHMED evladı

...

Gurbetî adlı bir ozan ise bir deyişinde Hıdır Abdal Sultan’ın bu-

rayı mekan tutmasını benzeri şekilde ifade etmektedir:

...

İstanbul'dan mermer taşını atan

Arapgir dağında mekânın tutan

Sıdkile çağırının carına yeten

HIDİR ABDAL SULTAN bizim neslimiz

...

Ocak Köyü'ne bağlı iki mezra bulunmaktadır. Bunlardan birisi Fırat'ın kıyısındaki Aşağı Yuvacık (Aşağı Kindir)⁵ ve daha Ocak Köyü'nün yukarısında bulunan Oyuğun Tepesi olarak bilinen yerin aşağısında bulunan Yukarı Yuvacık (Yukarı Kindir) mezralarıdır. Aşağı Yuvacık mezramız hemen Fırat Nehri'nin kıyısında yer almakta ve Kemaliye'ye giden karayolunun yakınında bulunmaktadır. Yukarı Yuvacık ise, konum olarak hemen bu karayolunun dağlık araziye doğru bölümünde, Oyuğun Tepesi olarak bilinen tepenin ve Korkuyu Çeşmesinin aşağısına düşmektedir. Bu iki mezramızdan da gerek Fırat gerekse Munzur Dağları'nın eşsiz manzaraları görülmeye değerdir.

Ocak Köyü'ne en yakın köyler olarak ise Dutluca (Aşutka), Boylu (Hinge), Akçiçek (Eğinik), Efeler (Tarhanik), Kızılçukur, Kuşak (Holu) ve Kekikpınarı (Öşneden) köyleri söylenebilir. 1900'lü yıllara kadar Arapgir, Kemaliye, Ağın ve Divriği yörelerinde Alevi, Sünni ve gayrimüslim köyler yüzyıllardır kardeşçe bir arada yaşamış, içiçe geçmiş bağ, bahçe ve tarlalarıyla komşuluk ilişkilerini sürdürmüşlerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma sürecinde Ortadoğu'da uluslararası güçler tarafından sahneye konulan büyük oyun ve milliyetçilik akımının yarattığı çatışmalar her kesimden büyük acılara ve çok hareketlerine neden olmuştur.

⁵ Aşağı Yuvacık mezramızda Derviş Ahmed'in türbesi bulunmaktadır. Derviş Ahmed Türbesi de çok ziyaret edilmekte, kurbanlar kesilerek lokmalar pişirilmektedir.

Tarihe ve sözlü anlatımlara bakıldığında Köyümüz ve çevresinde yüzyıllardır farklı inanç ve kültürlere sahip topluluklar arasında sosyal bir huzursuzluk ve tartışma olarak nitelendirilebilecek kayda değer herhangi bir olay gerçekleştiği görülmemiştir.

Köyümüzün de içerisinde bulunduğu bu eşsiz coğrafyada kendine özgü bir bitki örtüsü de bulunmaktadır. Tertemiz havası, bol oksijeniyle, Munzur Dağları, Fırat Nehri ve Göldağı manzaralarını seyredilemek ancak güzel köyümüzden ve onun çeşitli noktalarından mümkündür. Baharda eriyen kar sularıyla her yerden kaynamaya başlayan sular, bollaşan çeşmeler, dağı taşı kaplayan badem çiçeklerinin, nevrüz ve sümbül çiçeklerinin güzel kokuları, dutların olgunlaşması, balarılarının uçuştığı ıhlamur çiçekleri ve sonbahar geldiğinde yaprakların sararmaya başlamasıyla oluşan renk cümbüşü köyümüze her mevsim ayrı bir güzellik katmaktadır.

Hıdır Abdal Sultan Türbesinin önünde ve köyümüzün farklı mahallelerinde çeşmeler bulunmakla birlikte özellikle evlere sular alındıktan sonrası, evler ve bahçeler için oluşan su sıkıntısı üzerine köyümüzün arkasındaki dağlık bölgedeki karşısında Kaynar adı verilen yayladan 1995 yılında Saygıdeğer Aşır Şimşek amcamız ve daha sonra da o zamanki Muhtarımız Ali Gürer zamanında büyük gayretler gösterilerek köyümüzün karşısında bulunan yaklaşık 7 km. uzaklıktaki Kelkü'den 2011 yılında kilometrelerce boru hattı döşenerek su getirilmiş köyümüzün su sorunu giderilmeye çalışılmıştır. Bu konuda geçmişten bugüne başta Abbas Erturan, Aşır Şimşek, Ali Gürer, Kemal Gökçek, İsmail Erman olmak üzere pek çok köylülerimizin büyük emekleri olmuştur.

3. HİDİR ABDAL SULTAN OCAK KÖYÜ'NÜN NÜFUSU, KÖYLÜLERİMİZ

Köyümüzün nüfusu, bütün Türkiye’de genel bir eğilim olarak köylerden kente göç olgusu gerçeğine uygun olarak, nüfus sayımları, arşiv çalışmalarından da anlaşılacağı üzere XIX. yüzyıldan bugüne kadar sürekli azalma eğilimindedir. Artan nüfusu beslemeye yetecek geçim kaynaklarının olmaması sadece Ocak Köyü’nde de değil, Kemaliye, Arapgir, Ağın, Divriği çevrelerinde ve bütün Anadolu kırsalında nüfus kaybının esas nedenidir. Göçler daha ziyade İstanbul başta olmak üzere büyük kentlere yönelmiştir. Ocaklılar arasında ilk zamanlarda İstanbul’da arpacılıkla uğraşanlar olmuş daha sonraki zamanlarda ise meslek olarak çoğunlukla mobilya sektörüne yönelmişler ve geçmişten bugüne bu sektörde oldukça etkili olmuşlardır. Geçmişten bugüne mobilya sektörü ve başka alanlarda pek çok köylümüz Gürer Mobilya, Barocco Mobilya, Aşir Şimşek Müessesesi, Ermanlar Mobilya, Tatlı Mobilya, Özgün Mobilya gibi pek çok şirketleriyle ülkemiz ekonomisine büyük katkılar sağlamışlardır.

Genç’in arşiv belgelerine dayanarak verdiği bilgilere göre 1890 yılında köyde toplam 750 kişinin yaşadığı düşünüldüğünde (Genç, 2020: 427) zamanla nüfusun ne kadar azaldığı anlaşılabilir. Zaman içerisinde göçler sürmüştür, 1985 yılında 123 olan nüfus, 2019 yılına gelindiğinde 60 kişi olarak kaydedilmiştir. Burada sevindirici olan 2017 yılında 49’a gerileyen nüfusun yeniden artış eğilimi içerisine girmiş olmasıdır.⁶ Sevindirici olan nokta son yıllarda köye yerleşen aile sayısının giderek artış göstermesidir.

⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/Ocak,_Kemaliye (Erişim Tarihi: 15.05.2022)

Köylerde bir zamanlar buğday hasadında kullanılan Harman Makinesi
(Özel Ali Gürer Müzesi-Ocak Köyü)

Ocak Köyü Kültür ve Dayanışma Derneği'nin (geçmiş geleceğe bağlayan)
ikinci kuşak kurucularımız görülüyor:

Arka Sırada (Soldan Sağa): Mehmet Ocaklıoğlu, İsmail Erman, Veysel Aktaş,
Rıza Erman, Himmet Şimşek, İbrahim Erman, İbrahim Karaman.

Ön Sırada (Soldan Sağa): Mehmet Yaman (Dede), Özkan Erman, Himmet Poyraz,
Behçet Ocaklıoğlu, Veli Erman, Erdoğan Aker, Nazif Zülfikar, Ahmet Yetiş.

Geçmiş Zaman Olur ki: Ocaklılar İstanbul Silivri'de (Fotoğraf: Ocak Köyü Dernek Arşivi)

Ayrıca nüfus, köy ve özellikle de İstanbul ile arasındaki gidiş gelişler nedeniyle yaz ve kış aylarında da değişim göstermektedir. Kış şartları nedeniyle yaşlı kesim kışın İstanbul'a gitmekte ve yaz aylarında tekrar köye dönmektedir. Ayrıca yaz aylarında okulların tatil olmasının da etkisiyle tatil dönemini köyde geçiren aileler bulunmaktadır. Son yıllarda yaz aylarında köyün nüfusu 200'lere kadar ulaşmaktadır. Köyün bir Ocak merkezi olması ve Hıdır Abdal Sultan'ın Türbesi ve Cemevi, Özel Ocak Ali Gürer Müzesi, Kültür Merkezi gibi önemli mekanların bulunması nedeniyle yoğun ziyaretçi akınına uğraması da söz konusudur.

İstanbul'a göç eden köylülerimizi 1955 yılından itibaren Abbas Erturan⁷ başkanlığı'nda kurulan Ocak Köyü Kalkındırma Derneği bir araya getirmiş, dayanışma içerisinde birbirleriyle yakın ilişkilerini korumaya çalışmış, bir yandan da köyümüzün imarına çalışılmıştır. Bu şekilde 1958 tarihinden itibaren İstanbul'un tanınmış düğün salonlarında, Ocak Badem Gecesi adı altında çok sayıda gece düzenlenmiş, köylülerimiz yöresel giysileriyle folklor oyunları sergilemişlerdir. Derneğimizde Kadınlar ve Gençlik Kolları her zaman aktif olarak çalışmışlar ve köylülerimizin birlik ve dayanışmasını sağlamak üzere başarılı etkinlikler planlamışlardır. Yine ünlü tiyatrocı Avni Dilligil'in üç perdelik Hünkâr Hacı Bektaş Veli Dört Kapı Kırk Makam adlı tiyatro eserini köylülerimiz aylarca çalışarak, 1994 yılında sırasıyla önce İstanbul Reşat Nuri Tiyatro Sahnesi, Hacibektaş'ta Hünkâr Hacı Bektaş Veli Törentleri'nde ve Hıdır Abdal Sultan Kültür Etkinlikleri sırasında Ocak Köyü'nde başarı ile sergilemişlerdir. Bu tiyatro oyunu ilk kez Karaca Ahmet Sultan Derneği'nin girişimiyle 1970 yılında İstanbul Spor Sergi Sarayı'nda on bin seyircinin huzurunda görkemli bir

⁷ İkisi de Hakka yürümüş olan ilk başkanımız rahmetli Abbas Erturan ve daha sonra 1990'lı yıllarda başkanlık yapan oğlu rahmetli Ali Erturan derneğimize büyük katkılar sunmuşlardır.

şekilde sergilenmişti.

Ayrıca İstanbul Üsküdar’da bulunan Karaca Ahmet Sultan Derneği’nin bir inanç mekanı olarak kuruluşunda başta Güllü Erturan (Güllü Bibi) olmak üzere köylülerimiz ve Karaca Ahmet Sultan Derneği’nin ilk dernek kurucuları arasında da yer alan Mehmet Yaman Dede’nin önemli katkıları olmuştur. Ocaklılar her yıl Muharrem ayında burada hizmet ederek Aşure lokması pişirmekte ve aşureler binlerce ziyaretçi ile de paylaşılmaktadır. Yine köyümüzde 1994 yılından itibaren binlerce ziyaretçinin katıldığı Hıdır Abdal Sultan Ocağı Kültür Etkinlikleri düzenlenmiş, bu etkinliklerde Ali Ekber Çiçek, Sabahat Akkiraz, Arif Sağ gibi pek çok tanınmış ozan ve sanatçılar sahne almıştır. Bütün bu gelişmelere bakıldığında köylülerimizin kentlerde ve köyümüzde her zaman inançsal ve sanatsal faaliyetlere büyük ilgi göstermişlerdir. Derneğimizde uzun yıllar köylülerimizin çeşitli konularda yazarlığını üstlendiği Ocak’tan Sesler adlı bir gazete de çıkarılmıştır. Yine yazar kadrosu ve destekleyenleri Ocaklılar ve çevre köylerden oluşan Gerçekler Gazetesi Mehmet Yaman Dede tarafından 1970 yılından itibaren yayınlanmıştır. Köyümüzün okumuş simalarından ve aynı zamanda Noter olan rahmetli Av. İbrahim Kamil Karaman da İstanbul’da Hacı Bektaş Veli Dernek başkanlığı yapmış ve gazete yayınlamıştır.

Yöremizin su ihtiyaçları, bağ ve bahçecilik yönünden geliştirilmesi için gayret edenler köylülerimiz arasında Abbas Erturan, Hanım Karaman, Cemal Erman, Mustafa Zülfikar, Aşır Şimşek, Mehmet Şimşek, Ali Gürer, Kemal Gökçek, İsmail Erman ve son olarak da kurduğu büyük bir badem çiftliği ve işleme tesisi ile Rıza Erman büyük çabalar göstermektedir.

Son yıllarda ise Kemaliye ve çevresine yönelik artan turist yoğun-

luğu kendisini süreklilik kazanan gezi turları ile göstermektedir. Neredeyse her gün bölgeye gelen gezi turları, mutlaka Hıdır Abdal Sultan Ocağı'nı da ziyaret etmekte, ziyaret programlarına almış bulunmaktadırlar. Ocağ Köyü, Hıdır Abdal Sultan Ocağı'nın merkezi ve Hıdır Abdal Sultan'ın türbesinin bulunması nedeniyle kendi bölgesinde yüzyıllardır en önemli inanç merkezi olup, inanç ve kültür turizminin de merkezi konumundadır. Alevi-Bektaşî geleneğine mensup Hıdır Abdal Sultan Ocağımızda misafirlere eski deyimle mihmanlara büyük değer verilir, saygı gösterilir. Yüzyıllar boyunca inancımıza göre,

“Mihman Hızır'dır, Şah-ı Merdan Ali'dir.”

anlayışıyla Ocağımızda misafirlerimizi ağırlamaktan büyük onur duymaktayız.

4.HİDİR ABDAL SULTAN OCAK KÖYÜ'NDE ESKİ AİLE ADLARI VE YENİ SOYADLARI

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu sonrasında çeşitli alanlarda yenilikler gerçekleştirilmiş olup, Soyadı Kanunu da bunlardan biridir. Soyadı Kanunu, her Türk yurttaşına bir soyadı taşıma yükümlülüğü getirmektedir. 2525 sayılı kanun, TBMM'de 21 Haziran 1934'te kabul edilmiş, 2 Temmuz 1934 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanarak 2 Ocak 1935'te yürürlüğe girmiştir. Soyadı kanunu öncesi herkes boy, aşiret, aile isimleri veya ağa, bey, efendi, hoca, paşa, hanım, hanımefendi vb. ünvanlarla tanınırdı. Soyadı kanunu bu karmaşaya son vermiş ve her ailenin soyadları almasını sağlamıştır.

Ocak Köyü'nde de eski aile adları hatıra şeklinde köylüler arasında kullanılmaya devam etse de artık her aile yeni soyadlarına kavuşmuştur. Ocak Köyü'ndeki aile adları, sonu “*zade veya gil*” olarak bitmekteydi. Örneğin Yamakgil, Çavdargil, Musa Efendigil, Emingil, Babagil, Dervişgil gibi. Bazı aile adları birbirinin alt kolları olduğu için aynı soyadlarını almışlardır. Birbirini tamamlayıcı olması bakımından aile adlarıyla ilgili iki ayrı listeyi de vermekte yarar görüyoruz. Soyadı kanunu öncesi ve sonrasında aile adları ve soyadları şu şekildedir:

Ocak Köyü Aileler Listesi 1:

1.Hüsükgil Ailesi, 2.Tırmıhangil (Hasanmollagil) Ailesi, 3.Ali-uastagil Ailesi, 4.Ahmetağagil (Tatarahmetgil) Ailesi, 5.Ka-

radedegil Ailesi, 6.Babagil Ailesi, 7.Zalhangil Ailesi, 8.Mu-
saefendigil Ailesi, 9.Yamakgil Ailesi, 10, Zülfikargil Ailesi,
11.Alibeggil Ailesi, 12.Çellengil Ailesi, 13.Pabuççugil Ailesi,
14.Dedemehmetgil Ailesi, 15.İsmailağagil Ailesi, 16.Himme-
tağagil Ailesi, 17.Aşnagil Ailesi, 18.Paçacıgil Ailesi, 19.Mol-
lagil Ailesi, 20.Uzunoğlangil Ailesi, 21.Yaşarağagil Ailesi,
22.Tekaütgil Ailesi, 23.Çavdargil Ailesi, 24.Kabaaligil Aile-
si, 25.Karamanlıgil Ailesi, 26.Horozgil (Haççalıgil) Ailesi,
27.Caferağagil Ailesi, 28.Cırtıkgil Ailesi, 29.Dervişgil Ailesi,
30.Mehmetağagil (İbişgil) Ailesi, Hüseyinağagil, Cumaogul-
larıgil), 31.Erzedeagagil, 32.Halilçavuşgil, 33. Hokkagil, 34.
Hıdırçavuşgil 35. Lotagil, 36.Hocagil (Kolukısağil, Lazıkgil),
37.Gagagil, 38.Mustogil, 39.Telligil, 40.Cebecigil (Gülüşgil),
41.Abdalgil, 42.Bağdatlıgil, 43.Emingil, 44.Arifgil, 45.Gürcü-
gil, 46.Dikçeğgil, 47.Kanbergil, 48.Baharoğullarıgil. (Yaman,
1989: 25; 2012: 28)

Ocak Köyü Aileler Listesi 2:

Bu aileler listesinde Cumhuriyet dönemi ile birlikte bu ailelerin
aldıkları soyadları da verilmektedir.

1.Abdalgiller Ailesi (Tamer), 2.Aliustagiller Ailesi (Özdemir),
3.Alibeggil ya da Zülfikargil Ailesi (Zülfikar ve Coşkun),
4.Arifgil Ailesi, 5.Aşnagiller Ailesi (Ercan ve Erman), 6.Baba-
giller Ailesi (Kızılkaya), 7.Bağdatlıgiller Ailesi (Aker), 8.Ba-
buççugiller Ailesi (Güler), 9.Baharoğulları Ailesi (Baharoğlu),
10.Caferağagiller Ailesi (Tatlı), 11. Çavdargiller Ailesi (Güler),
12.Cebecigiller yada Tekautgiller Ailesi (Ercan), 13.Cırtıkgil-
ler Ailesi, 14.Çellengiller Ailesi (Güler), 15.Cumagiller Ai-
lesi (Şimşekgil, İbişgil, Dervişgil'in kökeni), 16.Dervişgiller

Ailesi (Şimşek), 17.Dikçeğil Ailesi, 18.Emingiller Ailesi (Erman), 19.Gagagil Ailesi (Aktaş), 20.Gürcügil Ailesi (Erman), 21.Haççebaligil ya da Horozgil Ailesi, 22. Hıdırçavuşgil Ailesi (Güler), 23.Gülüşgil Ailesi (Ercan), 24.İbişgil Ailesi (Yetiş, Ataibiş), 25. İsmailağagil Ailesi (Ocaklıoğlu), 26.Himmetağagil Ailesi (Poyraz), 27.Kabaaligil Ailesi (Akdağ), 28.Kanbergil Ailesi, 29.Karadedegil (Karadayı), 30.Karamanlıgil Ailesi (Karaman), 31.Kelhasangil Ailesi (Erkul), 32.Kolukısağil Ailesi (Gürer), 33.Lotagil Ailesi (Güler), 34.Molla Musagil Ailesi (Erkul), 35.Dedemehmetgil Ailesi(Özdemir), 36.Paçacıgil (Erturan), 37.Serdargil Ailesi, 38. Siddigil Ailesi (Erman), 39.Tatarahmetgil Ailesi (Yılmaz), 40.Telligil Ailesi, 41.Tırımıhangil Ailesi (Güler), 42.Topalsenemgil Ailesi, 43.Uzunoğlan-gil (Poyraz), 44. Yamakgiller Ailesi (Yaman), 45. Yaşarağagil Ailesi (Şimşek, 2006: 21-56)

OCAK KÖYÜ İNANÇ HİZMETLERİMİZ

Köyümüzde özellikle 1970'lerden itibaren Cem ibadetleri yapılamamaya başlanmış, bu zamana kadar eski kuşak Dedelik geleneğinin son temsilcisi 1974'te Hakka yürüyen müşdidimiz İbrahim Akdağ Dede olmuştur. 1980'lerden itibaren de rahmetli babacığım Mehmet Yaman Dede (Öl. 2014) küçüklüğünden bu yana İbrahim Dede ve diğer müşdidlerden edindiği bilgi ve görgüsüyle köyümüzde Alevi inanç ve geleneklerini yeniden canlandırmaya çalışmış, inanç hizmetleri görmeye başlamış, gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında Cem ibadetleri yürütmüş, Dedeler, Analar ve Oniki hizmet sahiplerinin inanç eğitiminde yönelik pek çok eğitim, kurs ve seminerler düzenlemiştir. Yine Cemevimizde köyümüzden başka yerlerde yaşayan Hıdır Abdal Ocağı'ndan ve/veya başka

Ocaklardan Dedelerimiz geldiğinde de Cem ibadeti hizmetleri yürütülmektedir. Ülkemizde sayıları ikibini aşan Cemevlerimizde görev yapacak Dedelerin ve diğer hizmet sahiplerinin yetiştirilmesi için eğitim kurumlarının açılması gerekmektedir.

OCAK KÖYÜ, MUHTARLARIMIZ

Yamakzade Mehmet Efendi,⁸ Şerif Erdoğan, Necip Erman, Muharrem Karaman, Hasan Şimşek, Süleyman Baharoğlu, Hasan Ataibiş, Himmet Şimşek, Kaya Erturan, Ali Gürer, Hüseyin Tamer.

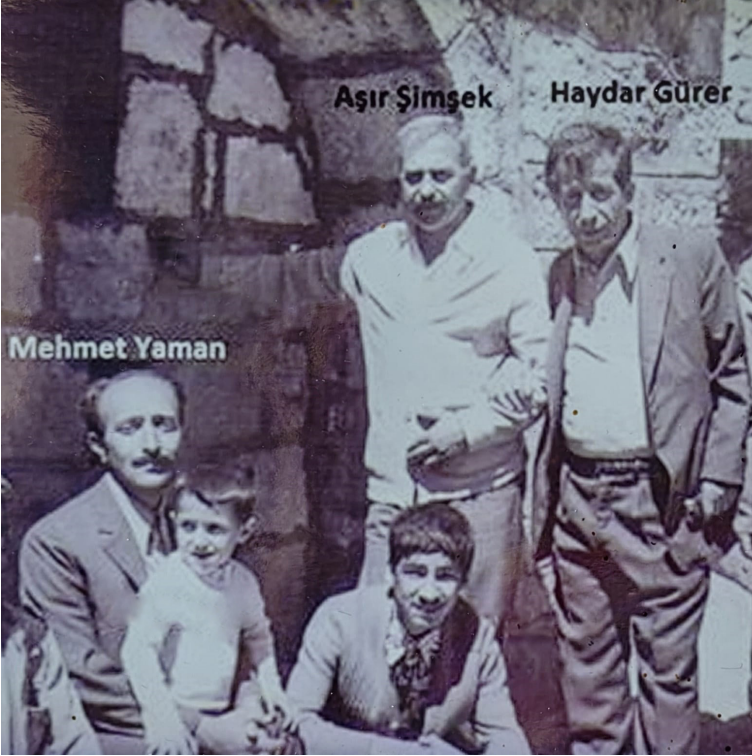
OCAK KÖYÜ DERNEK BAŞKANLARIMIZ

Veysi Ocaklıoğlu, Abbas Erturan, Adil Erturan, İ. Kamil Karaman, Aşır Şimşek, Aşır Erturan, Metin Erman, Halil Poyraz, Ahmet Karaman, İsmet Erturan, Dursun Erman, Himmet Şimşek (Aşır oğlu), Ali Erturan, Mehmet Ocaklıoğlu, İbrahim Erman, Rıza Erman, Ali Güler (Dursun oğlu), Murat Gürer.

ÖZEL ALİ GÜRER MÜZESİ MÜDÜRLERİMİZ

Halil Poyraz, Hüseyin Ataibiş, Nusret Baharoğlu.

⁸ Büyük dedelerimden Yamakzade Mehmet Efendi, bizim ailemizin büyüklerinden olup kendi zamanının okumuş az sayıda seçkin Ocaklılarından biridir. (A. Yaman)

Geçmiş Zaman Olur ki: Ocaklıların Hıdır Abdal Sultan Çeşmesi Önünde Köy Hatırası
(Fotoğraf: Ocak Köyü Dernek Arşivi)

5. HİDİR ABDAL SULTAN OCAK KÖYÜ'NÜN TARİHÇESİ

Sözlü gelenek ve yazılı kaynaklara bakıldığında Ocak Köyü'nün geçmişini XIII. – XIV. yüzyıllara kadar götürmek mümkün görünmektedir. Kısaca önce sözlü geleneğin tarih anlatılarına ve daha sonra da yazılı tarih kaynaklarına değinmek suretiyle konuyu anlatmaya çalışalım.

Hıdır Abdal Sultan ve onun kurucusu olduğu Ocak Köyü ile ilgili sözlü tarih verileri içerisinde pek çok anlatı, menkıbe ve efsanelerle iç içe yüzyıllardır nesilden nesile aktarılmış ve bugün bizlere ulaşmış bulunmaktadır. Köyün adı Hıdır Abdal Sultan Soyundan seyyid/ocakzade ailelerinin bulunması nedeniyle geçmişte Şeyhler adıyla da anılmıştır. Buna göre Hıdır Abdal Sultan, Hünkâr Hacı Bektaş Veli Vilayetnamesi'nde de adı geçen Urum Abdallarından Gözcü Karaca Ahmet Sultan'ın oğullarındandır. Ocak Köyü'nün kurucusu Seyyid Hıdır Abdal Sultan'ın adı etrafında oluşan bu sözlü tarih verileri onun Gözcü Karaca Ahmet Sultan'ın oğlu olması, Karaca Ahmet Sultan'ın soyunun Hıdır Abdal, Kan Abdal, Kamber Abdal adlarındaki üç oğlundan devam etmesi, İstanbul'da Padişahın hasta evladını iyileştirdikten sonra bir mermer taşıyı istemesi, mermer taşıyı atarak onun düştüğü yere yakın şu an Ocak Köyü'nün bulunduğu mekanı yurt edinmesi, Hünkâr Hacı Bektaş Veli tarafından kendisine Alevi Ocak geleneği içerisinde özel bir paye olan düşkün ocağı görevinin verilmesi gibi daha sonra değinilecek olaylar üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Ocak Köyü ile ilgili, tarihsel verilere bakıldığında arşiv kayıtları üzerinden bizleri 16. Yüzyıla kadar götüren çok yararlı bilgiler

bulunmaktadır. Her ne kadar Hıdır Abdal Sultan'ın kitabesinde 1276-77 tarihi yer alsada, ancak 1569 yılından itibaren Hıdır Abdal'ın ismiyle kayıtlarda yer aldığı görülmektedir. Bu konudaki verileri Vural Genç tarafından hazırlanan ve Arabgir tarihini bu zamana kadar en kapsamlı haliyle ele alan 3 ciltlik önemli çalışmada bulmak olanaklıdır. Bu önemli çalışmaya zaman zaman atıfta bulunulacaktır.

Buna göre Ocak Köyü'nün geçmişini, bugün itibarıyla varolan arşiv kaynakları doğrultusunda, daha sonraki kaynaklarda Hıdır Abdal Çiftliği adıyla yer alan zaviye ile başlatmak yerinde olacaktır. Hıdır Abdal Zaviyesi'ne ait Padişah fermanları köyümüzde Musafendigil adıyla bilinen ailemize mensup Muharrem Erkul tarafından köyümüze armağan edilmiş ve halihazırda Müzede sergilenmektedir 1888 ,1875 ,1853 ,1822 ,1763 tarihlerine ait bu fermanlara daha önce M. Şimşek ve M. Yaman'ın yayınladıkları kitaplarda da yer verilmiştir. (Şimşek, 120-93 :1991; Yaman, 23-20 :2012)

Demek ki Seyyid Hıdır Abdal Zaviyesi, Ocak Köyü'nün temelini oluşturmaktadır. Gözcü Karaca Ahmet Sultan'ın oğlu Hıdır Abdal Sultan muhtemeldir ki, şimdi Ocak Köyü'nün bulunduğu yere yerleşmiş, o ve/veya soyundan gelen seyyidler tarafından kurulan ve yüzyıllarca işleyen, toprakları ekilip, biçilen, gelen geçen yollara, mihmanlara hizmet edilen zaviye zamanla Ocak Köyü'ne dönüşmüştür. Anlaşıldığı üzere bu zaviye resmîyette tanınmakta, bunu gösteren beratlar verilmek suretiyle de vergiden de muaf tutulmaktaydı. Vural Genç arşiv belgelerine dayanan çalışmasında şu bilgileri vermektedir:

“...Seyyid Hıdır Abdal, Harput ve Arabgir'i Egin⁹ üzerinden ku-

⁹ Egin, bugünkü adıyla Erzincan'ın Kemaliye ilçesi.

zeye bağlayan ana rota üzerindeki yüksekçe bir dağın kuytulduğunda kayalıklardan oluşan arazide ilk olarak zaviyesini kurmuş, ardından etrafındaki dervişleri ile beraber tarım arazisi açarak toprağı işlemeye başlamışlardı. Zaviyenin etrafında kaynaklarda rastlanan çiftlik ilk olarak bu şekilde ortaya çıktı, 1569 yılında Hıdır Abdal Çiftliği şeklinde kaynaklara yansıyan zaviye Hıdır Abdal soyundan Behlül ile Şeyh Hıdır'ın tasarrufundaydı. Bunlar işledikleri topraklarla hem kendilerini geçindiriyor hem de gelen geçen yolcu ve misafirlerin yeme-içme ve barınma ihtiyaçlarını karşılıyorlardı. Bu statüde padişahın beratı¹⁰ olarak bütün vergilerden de muaf tutuldular. Zaviye etrafına zamanla nüfus yerleşmeye başlayınca da zamanla Ocak Köyü ortaya çıktı. Seyyid Hıdır Abdal'ın soyundan gelenler yüzyıllar boyunca bu tekkede ikamet ederek gelen geçen dervişlere ve yolculara hizmet etmek ve tekkenin hizmetini yerine getirmek karşılığında vergiden muaf tutuldular...” (Genç, 2020: 253-254)

Yine Genç'in verdiği bilgilere göre Arapgir Kazasına bağlı olan bu bölgede 15.-19. yüzyıllar içerisinde yaşanan gelişmeler nüfusta radikal değişikliklere sahne olmuş bulunmaktadır. Siyasal, sosyo-ekonomik sorunlar köylerin boşalmasına, boşalan köylerin kalabalıklaşmasına ve yeni köylerin kurulmasına neden olmuş görünmektedir. 19. Yüzyılda ise yörede nüfus artmış Ocak Köyü de bu artıştan nasbini almıştır. Genç'in verdiği bilgilere göre,

“...1831 yılında altı ay Balıkçı Köyü'ne¹¹ gidip gelen haneleriyle

¹⁰ Osmanlı İmparatorluğu döneminde farklı padişahlar tarafından verilen çok sayıda beratlar Özel Ali Gürer Müzesi'nde bulunmaktadır. Bunları görmek için Özel Ali Gürer Müzesi ziyaret edilebilir.

¹¹ Bugün bu isimle bir köy bulunmamaktadır. Genç'in çalışmasında Kindir'in tek bir köy olarak yer aldığı bilgisinden hareketle, bu isimli köyü Ocak Köyü'nün şimdiki mezralarından Yukarı Yuvacık (Yukarı Kindir) olarak varsaymamız durumunda, Balıkçı Köyü'nün şimdiki yeni adı Aşağı Yuvacık olan (Aşağı Kindir) Ocak Köyü'ne bağlı iki mezradan biri olduğu da varsayılabilir. Ancak sözlü geleneğe göre Dutluca ve Akçiçek köylerinin hemen yakınlarında Balıkçı adı verilen bir mevkiinin bulunması bu varsayımınla çelişmekte ve başka bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Tabi ki bu iki yorumun da sadece birer varsayım olduğunu unutmamak lazım. Yeni bilgilerin ışığında bu varsayımlar doğrulanabilir veya yanlışlanabilir.

birlikte Ocak Köyü'nün 40 hanesi vardı. 1847 yılında hane sayısı 45 olan köy, Aşutge'ye¹² bağlıydı. Ocaklılar da tıpkı Aşutgeliler gibi çalışmak için İstanbul'a gidiyorlardı. Evlenerek Divriği'ye yerleşenleri de vardı. 1890 yılında köyde kadın-erkek toplamda 750 nüfus yaşıyordu..." (Genç, 2020: 427)

Ayrıca 20. Yüzyılın öncesinde Arapgir, Eğin köylerinde önemli sayılabilecek bir Ermeni nüfusun varlığından söz edilebilir. Bu zamana kadar Türk/Kürt/Zaza Müslüman nüfus ile Ermeni Hıristiyan nüfus Anadolu'da birarada yaşamayı sürdürmüştür. Ermeni nüfusun, rençber olan Müslüman nüfusa göre daha çok zanaatkarlardan oluştuğu görülmektedir.

Ocak Köyü, ise kuruluşundan itibaren Türklerle meskûn bir köy olmuştur. Arapgir merkeze yakın Kürt Alevi köyleri de bulunmakla birlikte, Ocak Köyü ve yakınlarındaki köyler, Alevi veya Sünni Türk köyleridir. Ocak Köyü'nün Türklerden oluşan bir yerleşim birimi olduğuna Ermeni din adamlarının yazdıkları raporlarda da değinilmektedir.

1878 Yılında doğuya gezi düzenleyerek raporlar hazırlayan Ermeni Din Adamları Arapgir ve Eğin'den bahsederken, yolculuk sırasında Ocak Köyü'nün Aşutka ile sınır olan bağ ve bahçelerinden geçerken şu bilgileri vermişlerdir:

"...Önümüzde bir dağ vadisi açıldı. Allahım sana şükürler olsun! Nihayet toprağın yüzünü, tarlaları, her tarafta ekip biçenleri gördük. Türk kadın ve erkekler yaylaya serilmişler. İşte Aşodga Köyü. Mevkisi güzel, binaları temiz..."

Sağ tarafımızda, dağın yüksekçe bölümünde Türklerin Ocak Köyü bulunuyor. Köyün bağları bizim yola kadar uzanıyor. Bir pınar

¹² Bugünkü adıyla Dutluca Köyü çeşitli kaynaklarda Aşutge, Aşutka, Aşodga gibi isimlerle yer almaktadır.

yakınında, söğütlerin gölgesinde dinleniyoruz. Etrafımız zeytin ağaçları, meyve ağaçları ve bağlarla çevrili. Her yer meyvesiz ağaçlar, otlaklar, ekenler ve çocuklarla dolu. Harput yolu Aşodga Köyü'nün¹³ önünden geçiyor..." (Bardizaktisi, 2015: 307)

¹³ Günümüzde Dutluca olarak bilinen Aşutka (Aşodga) Ocak Köyü'ne 3 km. uzaklıkta bulunmaktadır.

6. GÖZCÜ KARACA AHMET SULTAN EVLADI, DÜŞKÜNLER OCAĞI PİRİ HIDIR ABDAL SULTAN

Buraya kadar sunduğumuz bilgilerden anlaşıldığı üzere Anadolu Kızılbaş Alevilerin tek Düşkün Ocağına adını veren Seyyid Hıdır Abdal Sultan, Anadolumuzun büyük erenlerinden Gözcü Karaca Ahmed Sultan'ın oğludur. Bilindiği üzere Karaca Ahmed Sultan Horasan'dan gelmiştir ve “Gözcü”, Anadolu'nun Gözcüsü olarak nitelendirilir. Onun adı Pir-i Türkistan Hoca Ahmet Yesevi¹⁴ ve Hünkâr Hacı Bektaş Veli ile birlikte anılır. Şüphesiz Karaca Ahmed Anadolu'ya göçlerle gelen kolonizatör Türkmen dervişlerdendir. Gözcü Karaca Ahmed Sultan'ın İstanbul, Manisa, Afyon ve Göynük'te makamları bulunmaktadır. Son yıllarda yayınlanan bazı menakıbnamelerde (Karaca Ahmet Sultan ve Dediği Sultan Menakıbnameleri) Karaca Ahmet Sultan'la ilgili olarak, Kara Arslan, Safiye, Emir Sultan, Dediği Sultan gibi isimler geçmektedir. Yine burada olduğu gibi Karaca Ahmet Sultan ile ilgili farklı bilgilerin varlığı da söz konusudur:

“...Karaca Ahmet Sultan Menâkıpnâmesi'nde geçen Karaca Ahmet Sultan'ın oğullarının adlarını sözlü kaynakların geneli, zikretmektedir. Sözlü kaynaklar, Karaca Ahmet Sultan'ın oğulları olarak Hıdır Abdal, Gani Abdal, Kamber Abdal ve Eşref Abdal adlarını bilmektedirler. Karaca Ahmet Sultan Menâkıpnâmesi'nde şeyhinin Şeyh Mûsâ Zûlî, Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi'nde, Seyyit Nuretin olduğu dile getirilir...” (Özcan-Gönenç: 2015: 742)

¹⁴ Pir-i Türkistan Ahmet Yesevi ve Yesevîlik hakkında doğrudan Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'da gerçekleştirilmiş kaynak tarama ve alan araştırmalarına dayanan “Pir-i Türkistan Ahmet Yesevi” adlı kitabımız için Bkz: Yaman,2016.

Hıdır Abdal Sultan'ın babası Gözcü Karaca Ahmet Sultan'ın
İstanbul Üsküdar'da bulunan Türbesi, 1970'li yıllar.
(Foto: Mehmet Yaman Dede Arşivi)

Karaca Ahmet Sultan'ın soyundan gelenler zamanla Anadolu'nun farklı bölgelerine yayılmışlar ve bu nedenle o ve soyu ile ilgili farklı isimler ortaya çıkmıştır. Karaca Ahmet ve soyuna atfedilen pek çok makam bunun bir göstergesidir. Bizim bölgemizde sözlü geleneğe göre ise Karaca Ahmet Sultan'ın, Hıdır Abdal Sultan'ın yanısıra Kan Abdal ve Kamber Abdal olmak üzere üç oğlu bulunmaktadır. Hıdır Abdal Sultan, yüzyıllar önce Hünkâr Hacı Bektaş Veli'den himmet ve icazet alarak, bugün türbesinin ve Ocak Köyü'nün bulunduğu mekana gelerek, kendisi ve soyundan gelen ocakzadeler burayı kendilerine yurt edinmişlerdir. Köyümüzün kuruluşunda oniki hane olarak kurulduğu anlatılmaktadır.

Yazılı ve sözlü kaynaklarda bazan Hıdır Abdal, bazan da Hızır Abdal olarak anılır. Çünkü Arapçada “*Hıdır*” sözcüğü “*Hızır*” olarak da okunmaktadır. Ayrıca Hıdır isminin Alevi-Bektaşiler arasında çok sevilen bir isim olduğu da bilinmektedir.

Abdal terimine gelince ise şu bilgileri verebiliriz. Geçmiş yüzyıllarda saygın Alevi-Bektaşî Yol ulularının, adlarının yanısıra “*Seyyid, Pir, Abdal, Şah, Dede, Baba, Derviş, Kul*” gibi isimlerle anıldıkları görülmektedir. Eski kaynaklarda genel olarak Abdalan-ı Rum, Horasan Erenleri olarak da adlandırılmışlardır. Yüzyıllar boyunca tarihe damgasını vurmuş, halk arasında büyük saygınlık kazanmış pek çok Alevi-Bektaşî ulusunun isimlerinde bunları görebiliriz. Abdal Musa, Pir Sultan Abdal, Hıdır Abdal, Genç Abdal, Teslim Abdal, Abdal Dede, Şah İbrahim Veli, Derviş Cemal, Derviş Ali, Baba Mansur, Ali Baba, Kul Himmet, Seyyid Baba bunlardan sadece bazılarıdır. Abdal ismi de bu şekilde kullanılmıştır. Yüzyıllardır Alevi-Bektaşî toplumuna mürşidlik eden, manevi ve inançsal açıdan önderlik rolü olan erenler için abdal

da denilmiş, abdallık adeta Hak Muhammed Ali Yolu'nu sürdürmekle bir tutulmuştur. Halk Ozanlarından Aşık Dertli abdallığı Muhammed Ali¹⁵ ile başlatmakta, abdalları en yüksek mertebeye yerleştirmektedir.

*Abdallığın binasını sorarsan
Allah bir Muhammed Alî abdaldır
Hakikat ilminin aslın sorarsan
Cümle ululardan ulu Abdaldır.*

*Ben bu Abdallıktan geriye kalmam
Tuttum Abdallığı elden bırakmam
Hem Hadîce hem Fatîma hem Selman
Kemer-bestelerin beli Abdaldır*

*Muhammed Kırklara bir hayal gördü
Ol hayal ne imiş aslına erdi
Firdevs-i a'lâdan içeri girdi
Öten bülbüllerin dili Abdaldır*

*Muhammed Kırklara belî bes dedi
Alî'yi görünce Allah dost dedi
Hak Muhammed Abdal olmak istedi
Muhammed Alî'nin yolu Abdaldır*

*Dertli Kemter anladın mı hesabı
Seyyid Battal Gazi Abdülvehhâb'ı
Hem doksan bin halifenin sahabı
Hünkâr Hacı Bektaş Velî Abdaldır. (Aşık Dertli)*

Abdal Musa Sultan'ın müridi olan Kaygusuz Abdal da abdallardan böyle bahsetmektedir:

¹⁵ İkişi bir nur olarak da kabul edildiği için Hz. Muhammed ve Hz. Ali'nin isimleri, Muhammed Ali şeklinde birlikte de kullanılmaktadır.

...

*Urum Abdalları gelür Ali dost deyu
Hırka giyer, abâ deyu post deyu
Hastalara gelür derman isteyu
Sağlar gelür Pirim Abdal Musa'ya (Kaygusuz Abdal)*

...

Hıdır Abdal Sultan'ın türbesinin bulunduğu mekan, yüzyıllar boyunca Hıdır Abdal Dergahı, Hıdır Abdal Zaviyesi, Hıdır Abdal Tekkesi, Hıdır Abdal Ocağı gibi isimlerle anılmaktadır. Farklı bir isimle de 1849 tarihli bir berat kaydında yer almaktadır: *Genç'in verdiği bilgiye göre "...1849 tarihli bir berat kaydında Hıdır Abdal Zaviyesi'nden Kızıl Abdal Zaviyesi şeklinde bahsedilir..."* (Genç, 2020: 253-254)

Osmanlı İmparatorluğu'nda Fatih Sultan Mehmet döneminde Muhyiddin adlı bir Bektaşî şâiri Hızır-Nâme (Hicri 880 - Miladi 1475) adlı manzumesinde Hünkâr Hacı Bektaş Velî, Sarı Saltık, Mahmut Hayrani, Karaca Ahmet ve Yunus Emre gibi pek çok erenlerle birlikte Hıdır Abdal Sultan'ı da zikretmektedir. Bir rüya üzerine yazdığı bu şiirinde Hıdır Abdal'dan saygı ile söz etmektedir.

Bu şiirinin bir bölümü şu şekildedir:

...

*Âşık Beşe, Taptuk Beşe, hem geldi Abdal da bile
Hem Yunus Emre de bile bir gine görsem yüzlerin
Geldi Samut Abdal ile hazır Hıdır Abdal bile
Çeltük Dedem geldi bile bir gine görsem yüzlerin
Hıdr'ın bu MUHYİDDİN kulu, dedi Erenlere beli
Pes himmet etti her biri bir gine görsem yüzlerin*

...

Hıdır Abdal Sultan'ın zamanının tanınmış erenlerinden biri olması dolayısıyla yüzyıllar boyunca pek çok ozan ondan bahsetmiş, ona seslenmiştir. Kitabımızın sonunda Hak aşıklarının ve ozanların onunla ilgili bazı deyişlerine de yer verilecektir.

Onun soyundan olanlar Ocak Köyü'nde yaşamlarını sürdürmüşler, arşiv kayıtlarına da seyyidler olarak geçmişlerdir. Ocak Köyü'nde 12 ailenin seyyid ocakzade ailelerinden geldiği bilinmektedir. Bu bilgi çeşitli dönemlerde onlara verilen fermanlar ve arşiv çalışmalarında da yer almaktadır: Buna göre Ocak Köyü'nün eskiden bağlı olduğu Arapgir'de seyyidler üç yerleşim biriminde Ocak, Onar ve Saldek Köylerinde bulunmaktaydı. (Genç, 2020: 253-254) Ancak 18. Yüzyıla ait şikayet kayıtlarını inceleyen Genç, seyyid soylu (ocakzade) ailelerdeki artışa dikkat çekmiş ve bu kayıtların Saldek, Öşneden, Egnir, Onar, Atma'ya tabi Ballica ve Aşutge¹⁶ köylerindeki seyyidlerden bahsettiğini belirtmiştir. (Genç, 255 :2020) Bu artış, çeşitli nedenlerden kaynaklanan göçlere de bağlı olabilir.

Hıdır Abdal Ocağı seyyidleri Erzincan, Sivas, Yozgat, Tunceli, Elazığ, Malatya bölgeleri başta olmak üzere Ocaklar arasında düşkün kaldırmak gibi ayrıcalıklı bir hizmeti yerine getirmişlerdir. Bu konuda çok farklı araştırmacıların dahi aynı bilgiyi vermeleri oldukça önemlidir. Bu bağlamda ile Albay Nazmi Sevgen'den ve Baytar Nuri olarak bilinen M. Nuri Dersimi'den yapacağımız alıntılar sanırım yeterince açıklayıcı olacaktır:

Albay Nazmi Sevgen Hıdır Abdal Sultan Ocağı hakkında şu bilgileri vermektedir:

“...Cezalar; sürgün, düşkün, haksız, yolsuz diye dörde ayrılır. Bir

¹⁶ Muhtemelen “Aşutge'deki seyyidler” ifadesi ile o zaman Aşutge'ye bağlı bulunan Ocak Köyü'ndeki seyyidler kastedilmektedir.

Keke Rehberin ağzından işittiğimize göre, (katillerin ve benzeri suç işleyenlerin derdine derman yoktur.) Onlar yoldan (tarikattan) tard edilirler. Yani onlar artık Kızılbaş değildirler. Bunların yeniden yola kabulü pek müstesna hallerde (Hacı Bektaş Veli) Dergahında veyahut onun icazetini (haiz olan) Malatya vilayetinin Kemaliye kazasının Aşutka Nahiyesi mıntikasında (Ocaklı) daki (HIZIR ABDAL) Ocağında yapıldı.

(HİDİR ABDAL) Ocağı için şöyle bir efsane naklederler:

Dersim ve havalisindeki 12 Kızılbaş Ocağının seyitleri nasip ve icazet almak üzere Kırşehir'in (Karacahüyük) köyündeki (Hacı Bektaş Veli) Dergahına davet edildikleri zaman onbiri gitmiş nasiplerini alarak geri dönmüşler. HIZIR ABDAL sonradan tek başına gitmiş, ona nasip kalmamış. ÇELEBi ona da sürgünlere ceza tatbiki için selahiyet vermiş. Bu sebeple Kızılbaşların sürgün cezasının tatbik ve infaz mahalli orası idi..."

Sevgen, Hıdır Abdal Ocağı'nın Ocaklar içerisindeki özel yerini de şu cümlelerle ifade etmektedir:

"...Anadolu Kızılbaş Alevilerince ocaklar arasında hiç bir fark gözetilmez, ve tanınmaz -Kemaliye'nin Aşutka nahiyesi'ndeki Hıdır Abdal Ocağı müstesna..."

Ayrıca Sevgen, Dersim yöresinde bilinen Ocaklar olarak Ağuışen Ocağı, Üryan Hızır, Hacı Kureyş, Baba Mansur, Derviş Cemal, Pilvenk, Şeyh Çoban, Munzur Ocaklarıyla ilgili bilgi verdikten sonra şöyle devam etmektedir: *"...Bunlar Dersim'deki Kızılbaş Ocaklarının başlıcalarıdır. Bunlardan başka Dersim'de Seyit Sabun, Şiran'da Cemal Abdal, Malatya'da Şeyh Hasan, Çemişgezek'te Seyfettin, Kemaliye'de Hıdır Abdal (Kanlı ocak)¹⁷ ocakları*

¹⁷ Kanlı Ocak, burada düşkünleri kaldıran ocak olmak anlamında kullanılmaktadır.

Anadolu Alevilik ve Kızılbaşlığının belli başlı merkezlerindedir. Bilhassa Hıdır Abdal Ocağı Anadolu Aleviliği ve Kızılbaşlığın payeli bir ocağıdır. ... bu ocak postnişini, Çelebi'ye vekaleten ağır cezaları affetmek selahiyetini haizdir... ” (Sevgen, 1946: 223-224-225, 254-256 vd.)

M. Nuri Dersimi (Baytar Nuri) ise Hıdır Abdal Sultan Ocağı hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Düşkün Ocağı: Dersim'in Eğin İlçesine bağlı Ocak Köyü'nde yalnız bir tekke vardır. Bu tekkede Pir Sultan Abdal ve Düşkün Ocağı seyidleri vardır. Zikredilen tekke Eğin bölgesinin ziyaretgâhıdır. Mustafa Kemal döneminde bütün tekkeler ve zaviyeler kapandığı halde zikredilen köydeki tekke asla kapatılmamış, gerek Kürdistan ve gerekse Sünni ve Alevi Türkler'den tüm ziyaretçiler bu ziyaretgâhi ziyaretten hiç vazgeçmemişlerdir. Bu tekkeden başka, gerek Dersim'in ve gerekse Doğu Anadolu'nun hiçbir yer ve bölgesinde düşkün ocaklarına ait hiçbir ziyaretgâh veyahut tekke mevcut değildir...” (Dersimi, 1997: 144)

Bu iki kaynakta da belirtildiği üzere Hıdır Abdal Sultan Ocağı, Alevi Ocakları arasında düşkünlükle ilgili özel ve ayrıcalıklı bir ocak olarak yüzyıllardır Aleviliğin yaşatılması ve nesilden nesile aktarılmasında önemli roller üstlenmiştir. Bölgemizde Alevi Ocaklarımızdan düşkünlük hizmetini kendi Ocakları içinde çözenlerin dışında, Ocakzadelerin Hıdır Abdal Ocağı Seyitlerine başvurdukları görülmektedir.

Kaynaklarda yer alan bu bilgilerin de ötesinde Ocak Köyü'nde yüzyıllardır yaşayan Hıdır Abdal Sultan evlatları ocakzade aileler, hem köyde bulunan hem de daha uzak köylerdeki talipler için düşkün kaldırma hizmetlerini yerine getirmişlerdir. Köyde yakın zamana kadar yaşamış Hıdır Abdal Ocağı'ndan mürşitler ve onlar-

dan kalan elyazma Buyruk¹⁸ vd. kutsal elyazmaları, bazı evlerde hala bulunan tarîklar geçmiş yüzyıllarda yürütülen bu hizmetlerden kalan önemli hatıralar olarak varolmayı sürdürmektedirler. Hıdır Abdal Ocağı'nın, özellikle Kemaliye ve Divriği köylerinde yoğunlaşan Ocakzade aileleri ve taliplerinin hala yaşayan yaşlılarından düşkünlik ve diğer inanç hizmetleri ile ilgili pek çok örnekolay dinlenilebilir¹⁹.

Düşkünlik Kurumu

Burada Alevilikte toplumsal düzenin inanç temelli sağlamaştırılmasını amaçlayan düşkünlik kurumunu biraz daha açıklamakta yarar bulunmaktadır:

Aleviliğin önemli inanç kurumlarından Düşkünlik kurumu, geçmişte çeşitli nedenlerle ortaya çıkan suçların değerlendirmesini yaparak toplumsal düzenin sağlanmasında önemli bir rolü üstlenmekteydi. Alevi toplumsal yaşamında “*razılık*” konusu büyük önem taşımakta olup, Alevilik'in temel ibadeti olan cem ibadeti katılanlar birbirinden razı olmadan başlamaz, önce razılık alınır. Birbirleriyle konuşmayan, dargın olanlar Dede'nin²⁰ huzurunda mutlaka barıştırılır, barışmayanlara çeşitli yaptırımlar uygulanırdı. Düşkün olan kişiler toplum tarafından dışlanabilirlerdi. Halk Mahkemesi olarak da nitelendirilen Düşkünlik Meydanı başka bir deyişle yargılama süreci kısaca şu şekilde işler:

A- Haksızlığa uğrayan ve/veya buna şahit olanlar ve hatta vicdan azabı duyan suçlu kişi Dede'ye bu konuyu iletir. Bu konunun

¹⁸ Buyruk Türkçe çevirisi için bkz.: Yaman, 2000.

¹⁹ Bizim yöremiz dışındaki Hıdır Abdal Sultan Ocağı Dede ve Taliplerine daha ileride değineceğiz.

²⁰ Aleviler arasında inanç önderleri Dede, Pir, Müşid gibi isimlerle anılır, Dede ailelerine Ocaklara bağlı oldukları bir Ocak ailesi soyundan geldikleri için Ocakzade denilir. Ocakzadeler seyid olarak kabul edilirler.

Dede'ye intikali cem sırasında olabileceği gibi cem dışındaki bir ortamda da olabilir. Düşkün kişi Talip veya Dede olabilir. Tek farkla ki Dede'yi onun bağlı olduğu

Dede yani Pir'i veya Pir'inin de bulunduğu Dedeler'den oluşan bir grup Dede yargılar. Düşkün ilan edilen Dede posta oturamaz, başka bir deyişle Dedelik'ten men edilir.

B- Dede bu duyum üzerine konuyu cem esnasında gündeme getirebilir veya konu yine olayın tarafları veya şahitlerince cem meydanına getirilebilir. Meselenin ceme getirilmeksizin karşılıklı razılıkla çözüldüğü durumlar da mevcuttur. Ancak genel kural sorunun cem ibadeti sırasında çözülmesi şeklinde olmaktadır.

C- Cem ibadeti sırasında konunun tarafları dinlenir. Dede, Cem Erenleri olarak anılan cemin özellikle dedesoylu yaşlılarının ve hatta cemaatin de görüşüne başvurmak suretiyle karar verir. Eğer Dede cemaate sorunla ilgili danışırsa talipler “*Dilli başlı mıyım Erenler?*” diyerek söz isterler ve Dede'nin oluruyla görüşlerini ifade ederler.

D- Topluluk huzurunda Dede'nin açıkladığı karar kesindir. Nadir hallerde Dede karar vermeyerek konuyu kendi Ocak Pîrine havale edebilir. Yine istisnai durumlarda düşkün Anadolu'daki Aleviler'in Düşkün Ocağı olan ve Erzincan'ın Ocak Köyü'nde bulunan Hıdır Abdal Ocağı'na veya Hacıbektaş İlçesinde bulunan Çelebiler'e yollanır. Suçlanan kişi veya kişilere yaptırım uygulanabileceği gibi affedilebilirler de. Verilen cezalar maddi veya manevi olabilir.

E- Bazı hallerde sitemi kesilen (cezalandırılan) kişinin verilen karara uymadığı yani maddi-manevi cezasını yerine getirmemesi nedeniyle konu yeniden Dede'ye getirilebilir veya yukarıda belirttiğimiz iki üst makama yollanabilir. Suçun derecesine göre

düşkünlik kararı toplumdan dışlanmaya kadar varabilir. Toplumdan dışlanan kişiyle ailesi dahil herkes ilişkiyi keser; kendisi cem ibadetlerine katılamaz. Kurban kesemez, topluma kurban lokması sunamaz. Bazı bölgelerde bu toplumdan dışlanmışlık yıllar sürer.

Ancak Dede'nin huzurunda toplanan cemaat veya düşkün ocağın-
dan sağlanan aklanma affedilmeyi sağlayabilir.

Düşkünlik bir Alevi için çok büyük bir küçümsenme ve dışlanmayı beraberinde getirir. Düşkün'e ailesi dahi sahip çıkamaz, düşkünün musahibi de manevi açıdan topluluk önünde sıkıntılı durumdadır, çünkü onun yol kardeşi artık içinde yaşadığı toplumun dışladığı bir kişi olmuştur. Kişinin işlediği “Yol” a aykırı her fiile karşılık ayrı bir yaptırım bulunmaktadır. Düşkünlere uygulanan bu yaptırımlara Aleviler’de “*sitem*” de denilir. Alevi toplumunun disiplini yapıasını korumasında yüzyıllardır önemli işlevler görmüş olan “*Düşkünlik kurumu*” bugün için gerek Aleviliğin geleneksel kurumlarının eski ilevlerini yitirmeleri, gerekse çağımızın hukuk uygulamalarının yaygınlaşması ile büyük ölçüde işlevini yitirmiş durumdadır. (Yaman, 2022: 175-177)

Başta Ocak Köyü olmak üzere Türkiye'nin Sivas, Erzincan, Yozgat, Eskişehir gibi kentlerinde bulunan Hıdır Abdal Sultan Ocağı Dedeleri, yüzyıllardır yerine getirdikleri işte bu inanç hizmetleri nedeniyle, Düşkün Ocağı Dedeleri olarak saygı gördüler ve küçük büyük suç işleyenlere yönelik hukuksal yaptırımlar onlar tarafından belirlendi. Düşkünlerin tekrar topluma kazanılmaları için birtakım yol ve yöntemlerin yanısıra, toplumdan dışlanması gerekenlerle ilgili de gerekli yaptırımları uyguladılar. Bu anlamda özellikle Cem erkânının yürütüldüğü meydan Hak Muhammed Ali Meydanı olarak görüldüğünden, düşkünlüğe ilişkin durumlar halkın huzurunda bütün tarafların dinlenmesiyle görüşülür ve

karara bağlanırdı. Mehmet Yaman Dede'nin babaannesi Fatık Bi-bi'den aktardığına göre: büyüklerimiz şöyle derlermiş:

*“Kul hatasız, hata tövbesiz olmaz,
Kul kusur işler, Sultan Bağışlar,
Tanrı, Esirgeyen ve Bağışlayandır.
Yeter ki Kul hatasını görüp,
Hak'tan ve halktan özür dilesin.”*

7. DERTLİLERİN DERMANI, HASTALARIN MANEVİ ŞİFACISI HİDİR ABDAL SULTAN

Söylencelere göre ve adıyla anılan ziyaretgahların toplumsal planda nesiller boyu süren işlevlerine bakıldığında babası Karaca Ahmet Sultan'ın ruh hastalıklarının başvuru makamı olduğu bilinmektedir. Kaynaklarda yer alan şu ifadeler önemlidir:

*Karaca Ahmed ulu veli
Akıllanır gelen deli*

...

*Sultan Karaca Ahmet Sultan
Eşref oğlu kâmil insan*

...

Karaca Ahmet Sultan'ın Anadolu'nun pek çok yöresinde türbesi ve makamı olarak bilinen izleri bugün hala yaşamaktadır. İstanbul, Manisa, Afyon, Göynük başta olmak üzere pek çok yerde türbesi/makamı bulunan Karaca Ahmed Sultan'a Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin şöyle seslendiği de bilinmektedir:

“Karacam, bir yerde mekanın olsun kırk yerde çerağın yansın.” Kimilerine göre asıl mekânı İstanbul, Üsküdar'da, diğer yerler ise onun ziyaret ettiği, çerağının uyarıldığı, soyundan gelenlerin türbelerinin bulunduğu yerlerdir.²¹

Anadolunun Gözcüsü olarak da bilinen Gözcü Karaca Ahmed Sultan'ın Oğlu Hıdır Abdal Sultan da aynı şekilde yüzyıllardır

²¹ Karaca Ahmet Sultan Derneği, Ocak Köylülerimiz başta olmak üzere 1960'lı yıllardan itibaren sahip çıkılarak, kurulmuş ve İstanbul'da kurulan ve inanç hizmetlerinin verildiği en eski inanç merkezlerimizden biri olmuştur.

Hıdır Abdal Sultan Cemevi'nde Veli Akdağ Dede, Mehmet Yaman Dede
ve Köyümüzün ileri gelen simalarından Ahmet Şimşek
(Prof. Dr. Ali Yaman Arşivi)

bu şekilde bir manevi şifa merkezi olarak hizmet görmektedir. O sadece dünyanın her yanından onun manevi hatırasına saygı duyan ziyaretçileri değil, aynı zamanda dertlilere şifa kaynağı olarak da ziyaretçileri manevi huzurunda mihman eylemektedir.

Hıdır Abdal Sultan ile ilgili var olan pek çok menkıbelerden bazıları da onun hastaların şifa merkezi olmasına ilişkindir. Özellikle de ruh sağlığı yerinde olmayan çok uzak yörelerden dahi hastalar sık bir şekilde Hıdır Abdal Sultan'a getirilmektedir. İyileşen ziyaretçilerin daha sonra kurbanlarıyla ve lokmalarıyla Hıdır Abdal Sultan'ı yeniden ziyaret ettikleri görülmektedir.

Halkın gönlünde taht kurmuş Hıdır Abdal'la ilgili birçok menkıbe bulunmaktadır. Onun şifacı niteliği pek çok halk söylencesinde anlatılmaktadır. Bununla ilgili rahmetli Babacığım Mehmet Yaman Dede, Mehmet Tamer Dede'den dinlediği şu menkıbeyi aktarmaktadır:

“Zamanın İstanbul Padişahının parmağının parmağına onulmaz bir yara çıkıyor ve o çağın tıbbi olanakları tedaviden aciz kalıyor. Bu yarayı iyileştirecek bir hekim bulmak için dört bir yana haberciler salınıyorsa da olumlu bir sonuç alınamıyor.

Rivayete göre padişahın iyileşmekten umudunu kestiği günlerden birinde Saraya şu haber geliyor: Mamure'tül-Aziz'in (Elazığ'ın) Arapkir kazasına bağlı OCAK Karyesi'nde²² ikamet eden HIDIR ABDAL adında bir derviş vardır. Balsa balsa padişahın derdine bu derviş çare bulabilir...

Bu sevindirici haberi alan Padişah, Ocak Köyü'nde yaşayan bu dervişin İstanbul'a getirilmesi için ferman çıkarır ve bu iş için görevlendirdiği posta tatarına konakladığı her yerde yardım edil-

²² Eskiden “karye” sözcüğü, şimdiki köy karşılığı olarak kullanılmaktadır.

mesi için buyruk yazar.

Bu emri alan tatar, deniz yoluyla günlerce yol aldıktan sonra gemiden inip Giresun toprağına ayak bastığında, hal ve hareketleri ile dikkati çeken bir derviş görür ve onunla selamlaşır, acele ile gitmek isteyince, derviş :

-Acelen ne, niçin biraz nefeslenmiyorsun ve böyle hızla nereye gidiyorsun? Diye sorunca, posta tatarı:

-Padişahımızın yarasına çare bulacağı söylenen Hıdır Abdal adında bir derviş varmış, onu bulmaya gidiyorum, deyince, Hıdır Abdal:

-O aradığın derviş benim ve ben de zaten İstanbul'a gidiyorum deyince, tatar:

-Ey yüce derviş, gel birlikte gidelim İstanbul'a, deyince de derviş:

-Var sen gemiye bin, git. Ben kendim varır gelirim, dedi.

Tatar dervişten ayrılıp, gemiyle gitmede olsun, Hıdır Abdal onun ardından seccadesini denize salıp, 'Ya Allah!' deyip kerametle ve çok kısa bir sürede İstanbul'a varıp, Padişahın sarayının önünde karaya çıkıp, saraya doğru gidiyor. Kendini tanıttıca saraya alınıp padişahın yarasına bakıyor ve Padişaha diyor ki:

-Padişahım, seninle birlikte sabahleyin Tanrı huzurunda duaya durup dilekte bulunacağız. Seccadelerimizin altında bir tür ot bitecek. Merheminizi bu ottan yapacağım. Yaranız Allahın izniyle iyi olacak...

Sabah olunca, ikisi birlikte seccadelerini yere serip duaya duruyorlar. Dua bitince Hıdır Abdal Sultan, Padişaha:

-Seccadenizi kaldırın Padişahım!...diyor.

Padişah seccadesini kaldırıncı altında ot bitmediği görülüyor. Hıdır Abdal Sultan kendi seccadesini kaldırıncı, ot yeşerdiği görülüyor. (Düğmecik Otu derler ki bu ot Ocak Köyünde mevcuttur.) Bu ottan Hıdır Abdal merhem yapıyor ve padişahın parmağındaki yaraya sürünce, kısa zamanda iyileşiyor.

Hıdır Abdal Sultan'ın maddi-manevi hekimliği sayesinde şifa bulan padişah çok mutlu oluyor ve onun bu iyiliğini karşılamak için:

-Ey kutlu derviş, sana minnettarım. Dile benden ne dilersin? deyince. Hıdır Abdal Sultan:

-Padişahım, benim dünya malına ihtiyacım yoktur. Tek dileğim sizin sağlığınıza kavuşmanızdır, dedi.

Bir süre sohbetten sonra Saraydan dışarı dolaşmaya çıkıyorlardı ki, Hıdır Abdal Sultan'ın gözü saray kapısının önündeki binek taşına (mermer taşına) ilişiyor ve Padişaha:

-Padişahım, ben sizden bu taşı isterim, para pul istemem deyince Padişah:

-Ey derviş baba! Sen bu taşı ne yapacaksın? Hiç bir işe yaramaz. Dilersen ben seni mal, mülk ve altına gark ederim, dediyse de Hıdır Abdal Sultan taşa ısrar edince Padişah çaresiz:

-Buyur, al senin olsun bu taş!...dedi.

Hıdır Abdal Sultan taşı keramet eliyle kaldırıp, Bismillah! deyip uzaklara doğru atıyor ve peşinden:

-Eyvah! Aşut düştü, diyor.

Bu sözle attığı bu taşın Ocak Köyü'ne değil de Aşutka'ya düştüğünü bildiriyor. Ve Hıdır Abdal Sultan padişahla vedalaşıp, kendisi ve evlatları adına yazılan fermanı alıp (ki bu fermanla Hıdır Abdal evlatları askerden, vergiden, öşürden muaf tutuluyor) Ocak

*Köyü'ne geliyor, irşad ve öğretilerine devam ediyor. Hakka yürümesinden sonra da Anadolu'muzun ölümsüz nice anıtlarından ve en çok ziyaret edilen Erenlerinden biri oluyor.*²³

Rahmetli Araştırmacı-Yazar Cemal Şener de Hıdır Abdal Sultan'ın şifa işlevine ilişkin şu bilgileri vermekte, onu Munzur Dağları'nın eteğinde açtığı dergahında insanlara şifa dağıtan bir Lokman Hekim olarak nitelendirmektedir. Şener şöyle anlatıyor: "...Çocukluğumda annemden sıkça "Hıdır Abdal" ile ilgili söylenceler dinledim. Annem güneşin ve ayın doğuşu sırasında toprağın üstüne çömelir ellerini gökyüzüne kaldırır: "Ali, Ana Fatma, Hacı Bektaş Veli, Bozathlı Hızır, Üryan Hıdır..." diye başlayan dualar ederdi.

Hıdır Abdal Türbesi'nin bir şifa yuvası olduğunu, akşam sedye ile giden hastanın bir gece türbede yattıktan sonra güle oynaya, dua ede ede evine, köyüne döndüğünü, özellikle akıl hastalarının tedavi merkezi olduğunu duyardım... akıl hastaları zincirlerle urganlarla bağlı olarak türbeye gelir, bazıları sabah normal haline döner köyüne gidermiş. Türbenin olağandışı gizemi beni çocukluğumdan beri çok etkilemişti..." (Şener, 1995: 26)

²³ Bu menkıbeyi rahmetli Babacığım Mehmet Yaman Dede, Mehmet Tamer Dede'mizden dinleyerek yayınlamıştır.

8. HİDİR ABDAL SULTAN OCAĞI DEDELERİ VE TALİPLERİ

Ocak Köyü dışında da Hıdır Abdal Soyundan sülalelere rastlanmaktadır. Bu neden kaynaklanmaktadır buna da kısaca değinelim:

Daha önce de ifade edildiği üzere Alevi Ocaklarının hem kendi içinde hem de Ocaklar arasında hizmetlerin görülmesi bakımından bir görev paylaşımı bulunmaktadır. Ocakların bazıları taliplerinin hizmetlerini Mürşit-Pir-Rehber şeklinde belli ailelere paylaştırmışlar “*El ele, el Hakka*” ilkesi doğrultusunda Hak Muhammed Ali Yolu’nun inanç hizmetlerini görmüşlerdir. Bu çerçevede Ocakların bir bölümü, başka ocaklara bağlıdır. Bağlı olunan ocak mürşid ocağı, bağlı olan ocak ise pir ocağı olarak adlandırılır. Ama her bir Ocağın Piri ve Mürşidi bulunmaktadır. Bu aynı zamanda Ocak içi ve Ocaklar arasında bir otokontrol mekanizmasıdır. Herkes Ocak ailesine mensup kişi Dedelik yapamayacağı gibi, toplumun kabul etmeyeceği hataları yapanlar da Dedelik hizmetlerini yürütmekten toplum ve/veya mürşidleri tarafından menedilirlerdi.

Hıdır Abdal Ocağı Dedelerine, Taliplerine Sivas, Yozgat, Kars, Eskişehir, Ankara gibi Anadolu’nun pek çok yerlerinde de rastlanmaktadır. Yüzyıllar içerisinde Ocakzade Dede aileleri ve Talipler çeşitli bölgelere yayılmışlardır. Bunun nedeni bize göre, özellikle XVI. yüzyıldan itibaren Kızılbaş Alevi zümrelerin zaman zaman merkezi idare ile yaşadıkları sorunlar sonucunda gerçekleşen göçler ve sürgünlerle ilgilidir. Bu göçler ve sürgünler sonucunda kimi ocaklara mensup dede ailelerinin göçmeleri ve gittikleri yerde aynı veya başka adlar altında ocakların ortaya çıkması, ancak önceki ocaklarına kendilerini bağlı saymaları kuvvetle muhtemel-

Mehmet Yaman Dede'nin 1970'lerde İstanbul'da düzenlediği Alevi Etkinliğinde
Aşık Daimi, Hıdır Abdal Ocağı'mızın saygın müridlerinden Rahmetli İbrahim Akdağ Dede,
Sabri Yilmaztürk, Adil Ali Atalay ve diğer Canlar
(Fotoğraf: Paşa Yalçın)

dir. Ele ele El Hakka ilkesi doğrultusunda pek çok bölgede Garip Musa Ocağı'nın Dedeleri ve talipleri, Hıdır Abdal Ocağı Dedeleri'ni müridleri olarak görmekte-dirler. Kaldı ki bütün Ocakların Pirleri ve Talipleri birbirinden ayrı değillerdir.

Bütün Ocaklar,

“YOL CÜMLEDEN ULUDUR.” ilkesine bağlıdırlar. Aşağıda yüz-yıllardır, Ocaklar olarak birlikte hizmet görmüş, toplumun inanç hizmetlerini yürütmüş, Hıdır Abdal Sultan ve Garip Musa Ocak-larının Pir ve Talip köylerinin isimleri şu şekildedir:

Hıdır Abdal Ocağı'ndan Ocakzade Dedelerin ve Taliplerinin geçmişten bugüne buldukları yerler şu şekildedir:²⁴

- Erzincan, Kemaliye, Ocak Köyü, Aşağı Yuvacık, Yukarı Yu-vacık, Ağıl Köyü, Gözaydın (Bizmişen) Köyü, Kozlupınar (Hapanos) Köyü, Efeler (Tarhanik) Köyü, Akçiçek (Eğinik) Köyü, Kuşak (Holu), Erzincan Merkez, Arslanlı mah. (Vağ-a-ver) Köyü, Beşsaray (Surbahan) Köyü.
- Malatya, Arapgir, Eğnir, Çiğnir, Suceyin ve Harbuzik Köy-leri; Malatya, Arguvan.
- Sivas, Şarkışla, Ortaköy Köyü, Sivrialan Köyü, Yükselen Köyü, İğdiş Köyü; Sivas, Divriği Höbek Köyü, Çiğdemli (Tuğut) Köyü, Yalnız Söğüt Köyü, Gökçebel Köyü, Kaledi-bi Köyü, İmirhan Köyü, Timisi Köyü; Sivas, Kangal, Dışlık Köyü; Sivas, Ulaş, Ovacık Köyü; Sivas, Zara, Bolucan Köyü,
- Yozgat, Sorgun Çayözü Köyü, Yozgat Merkez Kışlası; Yoz-gat, Merkez, Deremumlu Köyü, Yozgat, Merkez, Kababel

²⁴ Bu liste hazırlanırken bilgilerine başvurduğumuz Hıdır Abdal Sultan Ocağı Ocakzade ailelerine men-sup Orhan Yücel, Hıdır Uluer, Hünkâr Uğurlu, Sadık Şimşek ve Nurettin Gedikoğlu'na katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz.

Köyü; Yozgat, Merkez Dağyenice Köyü.

- Çorum, Alaca, Perçem Köyü.
- Ankara, Kalecik, Elmapınar Köyü, Pursaklar, Yeşilyurt Köyü.
- Eskişehir, Mahmudiye, Topkaya Köyü; Eskişehir, Merkez Yahnikapan Köyü, Alpu, Sarıkavak Köyü, Topkaya Köyü, Harmandalı Köyü, Doğançayır Köyü, Sarısongur Köyü, Sarısu Köyü.²⁵
- Kırıkkale, Sulakyurt, Akkuyu Köyü, Sarıkız Köyü, Yeniceli, Koçubaba Köyü.
- Kars, Kağızman, Paslı Köyü, Purut Köyü, Çilehane Köyü, Kömürlü Köyü, Yalnız Ağaç Köyü; Kars, Selim, Katranlı Köyü, Akpınar Köyü, Molla Mustafa Köyü; Sarıkamış, Aspuğa Köyü; Merkez, Karacaören Köyü. (Ayrıca Kars'ın, Böcüklü, Karmı ağız, Sıpanazad, Aşağı Kotanlı, Yukarı Kotanlı, Ağıyar, Ali Sofı, Cavlak, Yamaçlı, Kara Çayır, Hacı Halil, Tiknis (Büyük dere), Sikkor, Yukarı Sallıpınar, Aşağı Sallıpınar, Dölbentli, Tuzluca Köylerinde Hıdır Abdal, Pir Sultan ve Garip Musa Ocağı'ndan talipler bulunmaktadır.)
- Ardahan, Damal.
- Ayrıca Gaziantep ve Ardahan'da da Hıdır Abdal Ocağı talipleri bulunmaktadır.

Ayrıca yaşanan kırdan kente göç olgusu nedeniyle Türkiye'nin özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerinde ve hatta yurtdışında başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerinde de Hıdır Abdal Ocağı Dede ve Talip ailelerine rastlamak olanaklıdır.

²⁵ Eskişehir'de Garip Musa Ocağı'nın talip köyleri çok olup, buradaki Garip Musa Ocağı Dedelerinin Müşidleri Hıdır Abdal Ocağı'ndandır. Bu nedenle Eskişehir'in köylerinde Hıdır Abdal Ocağı'na karşı büyük saygı duyulmaktadır.

9. HİDİR ABDAL SULTAN OCAĞI'NDA İNANÇ VE GELENEKLER

Hıdır Abdal Sultan Ocağı hem Alevi inanç ve kültürünün özelliklerini yansıtmakta, hem de bulunduğu yöre kültürüne ilişkin özelliklere sahip bulunmaktadır.

Hıdır Abdal Sultan Ocağı Köyü'nde Alevi inanç ve kültürü hakimdir. Alevi-Bektaşî toplumu inanç özgürlüğüne saygılıdır. Her inanca, dine ve mezhebe, başka toplumların kutsallarına saygı inancımızın esasını oluşturmaktadır. Yüzyıllardır kendi inanç ve kültürleri yok sayılsa da onlar köyelerine gelen Sünnî yurttaşların ibadet edebilmesi için ibadet mekanı yaptırabilmişlerdir.

Ocağı Köyü'nde Aleviliğe ilişkin inanç ve gelenekler şu şekilde özetlenebilir:²⁶

Ziyaret kültürü: Ocağı Köyü, Anadolumuzun oldukça uzak bir muhitinde bulunmasına rağmen yüzyıllardır ziyaretçiler tarafından akın edilen bir yer olmuştur. Öyle ki daha eski zamanlarda Alevi ocakzadeler ve talipler gerek Hıdır Abdal Sultan'ın türbesini ziyaret, gerek hastalık veya dileklerinin gerçekleşebilmesi için akın akın ziyarete gelirlerdi. Eski zamanlarda ulaşım zor olduğu için gün boyu yürüyerek veya hayvanlarıyla gelmeye çalışırlar hatta türbeye yaklaşınca da yalınayak yürümeyi makbul sayarlardı. Günümüzde Hıdır Abdal Sultan Ocağı, sadece kendi araçlarıyla gelenlerce değil, Türkiye'nin her yanından düzenlenen tur otobüsleriyle gelenlerce de yaz boyunca onbinlerce konuğu ağırlamaktadır. Hıdır Abdal Sultan türbesine, eşige basmadan ve Ya

²⁶ İnanca dair bilgiler ve daha ayrıntılı bilgiler Mehmet Yaman Dede'nin kitaplarında geniş şekilde yer almaktadır.

Allah Ya Muhammed Ya Ali, Ya Hıdır Abdal Sultan gibi sözlerle kutsanarak dua edilir, niyaz edilerek girilir.

Kurban/Lokma Hizmeti: Alevi-Bektaşî geleneğinden gelmek suretiyle Hıdır Abdal Sultan'ın Türbesini ve Ocağını ziyaret edenler ise adak kurbanları ve lokmalarıyla buraya gelirler. Kurbanı veya lokmaya mutlaka dua (gülbang) edilir. Ondan sonra orada bulunan herkese dağıtılır. Lokmalar, dilde dileklerin, gönülde muratların gerçekleşmesi için kutsal bir ritüel halinde dağıtılır. Lokmaları alanlar,

“Lokmanız kabul olsun;

Allah kabul etsin;

Binbir kazaya belaya karşı gelsin;

Hıdır Abdal Sultan lokmalarınızı kabul eylesin vb.”

cevaplarla karşılık verirler.

Lokma, ifadesi Alevi toplumunda eşitlik, paylaşım ve razılığın simgesi olarak büyük önem taşır.

Alevi Dedelerinin yüzyıllardır inanç hizmetlerini yürütürken yararlandıkları Büyük Buyruk'ta, lokmanın önemi şöyle ifade edilir:

“...Şah-ı Merdan buyurdu ki: Bir sohbette kırk kişi cem olsa ve o sohbette kırk tane elma gelse, gerekli olan şudur ki tümüne bir bir verip paylaştıralar. İster küçük olsun ister büyük olsun, herkese eşit dağıtalar. Çünkü YOL içinde büyük küçük olmaz, her Canın razı olması gereklidir...” (Büyük Buyruk, Mehmet Yaman Dede)

Cem ibadeti sırasında da lokma/sofra hizmeti sırasında,

**“Elimde yok kantar ile terazi,
Herkes oldu mu hakkına razı”**

denilerek, paylaşmanın ve ardından razılığın yani kul hakkının önemine vurgu yapılır.

Daha çok Divriği, Arguvan, Ağın, Arapgir ve Eğin'in köylerinden kurbanlarıyla gelenler sabah erken saatte gelirler. Çoğunlukla lokmayı pişirecek aşçıları da beraberlerinde getirirler. Kurbanlar dua ile tığlanıp karakazanalarda lokma olarak pişirilmek üzere hazırlanırken ziyaretçiler sabah kahvaltılarını ederler. Pişirilen lokma, kurban eti ve bulgur pilavından oluşur. Ayrı ayrı veya genellikle de birlikte pişirilir. 3-4 saat içerisinde lokma piştikten sonra lokma sahipleri ve ziyaretçilerin de huzurunda kazanın başında Dede'nin duasıyla hem ziyaretçiler orada hazırlanan masalarda lokmayı paylaşırlar hem de yanlarında kaplarını da getiren köylüler ve ziyaretçilere de kazandaki lokma aşçı tarafından dağıtılır. Böylece kurban lokmasını sadece kurban sahipleri ve birlikte geldikleri ziyaretçiler değil, oraya gelen herkes paylaşmış olur.

10. ALEVİLİK’TE YOL, ERKÂN

Alevilik’te Yol, erkân konusu çok geniş bir konu olmakla birlikte burada Cem İbadeti, Muharrem Orucu, Hızır Orucu, Sultan Nevruz, Lokma, kurban ve ziyaret ritüelleri ve Lokma gülbangı/duası konuları kısaca açıklanacaktır.

Burada konunun Hızır Abdal Sultan Ocak Köyü’ne ilişkin yönlerine de değineceğiz ancak özet olarak Cem İbadeti nedir buna ilişkin bilgi sunmakta yarar görüyorum:²⁷

Cem İbadeti

Alevilik’in temel ibadeti “*Cem*”dir. Geçmişte ibadetin yürütüldüğü her mekan da Cem evi olarak kabul edilmiştir. Cem ibadeti, Alevilerce Kırklar Cemine dayandırılır. Bu ibadet, Kırklar Meclisi olarak da adlandırılır. Kırklar Meclisi, Hz. Muhammed, Ehl-i Beyt ve onlara yakın toplam kırk kişinin katıldığı bir toplantıdır. Alevi inancına göre Alevilik’in cem de dahil pek çok geleneksel uygulaması Kırklar Cemi’nden ilham almaktadır.

Alevilerde Cem ibadetleri daha çok hasat döneminden sonra yapılır. Cem ibadetlerinin perşembeyi cumaya bağlayan akşamlarda yapılması gerekir ve Aleviler arasında Cuma akşamı olarak adlandırılır. Alevi Dedeleri/Pirleri uzak taliplerini ziyaret ettiğinde cem yapılacağı bu hizmetle görevli kişi (peyik) tarafından duyurulur. Ceme katılacak olanlar yanlarında niyaz veya lokma adı verilen yiyecekler getirirler. Cem ibadetleri toplumun sığacağı büyüklükte salonlarda gerçekleştirilir. Dede (Mürşid, Pir) cem yapılacak

²⁷ Bkz. Ali Yaman, Şah-ı Merdan’a Talip Olanlar Kızılbaşlar, Aleviler, Bektaşiler, Ankara, s. 156-162; Yaman, 1998.

yerin başköşesinde bulunan posta oturur. Cemde Oniki Hizmet ve bu oniki hizmeti yürütmekle görevli kişiler vardır.

Oniki Hizmet sahipleri ve görevleri ise şu şekildedir:

1. **Dede (Mürşid, Pir)**, cem ibadetini yönetir.
2. **Rehber**, Cemde görgüsü yapılanlara yardımcı olur.
3. **Gözcü**, Cemde düzeni sağlar.
4. **Çerağcı (Delilci)**, çerağı (mumu) yakar, meydanın aydınlanmasını sağlar.
5. **Zakir (Aşık)**, saz çalarak deyişler söyler.
6. **Süpürgeci (Ferraş)**, her hizmetin sonunda, süpürge hizmetini yerine getirir.
7. **Sakka (İbrikdar)**, su dağıtır, lokmalar yendikten sonra temizlik için ibrik, leğen, havlu getirir.
8. **Sofracı (Kurbancı)**, kurban ve yemek işlerine bakar.
9. **Pervane**, Cemevine gelenler ve gidenlerle ilgilenir.
10. **Peyik (Davetçi)**, Cemin yapılacağını herkese haber verir.
11. **İznikçi (Meydancı)**, Cemevinin temizliğine bakar.
12. **Kapıcı (Bekçi)**, Cem yapılan yerin kapısında bekler.

Cem ibadeti, kadın erkek bütün Canların katıldığı çeşitli bölümlerden oluşan ve Oniki Hizmet'in yerine getirilmesinden oluşan kutsal bir ibadettir. Bu kutsal ibadet Canların zahiri dünyadan batını aleme geçerek, adeta Kırklar Meclisi'ne dahil olmalarını ve o kutsal atmosferi manevi olarak hissetmelerini sağlar. Telli Kur'an olarak da nitelendirilen bağlama eşliğinde Alevi ulularının buyruklarını, anlatılarını içeren deyişler Canları Kırklar Meclisi-

nin manevi dünyasına götürür. Canlar bu ibadet sırasında tevhid, miraçlama deyişleri ve semahlar ile Hakk aşkıyla coşarken, yine kendini Hakk için kurban eyleyen İmam Hüseyin anısına söylenen mersiyeler ile de hüzünlenir.

Cem ibadetinin diğer toplumlardaki ibadetlerden en ayırıcı özelliği, katılanların razılığının sağlanmasıyla başlayabilmesindedir. Cemi yöneten Dede ve diğer bütün Canlar birbirlerinden razılık almadıkça cem başlayamaz. Önce Dede kendi müridlerinin razılığı ve Ceme katılanların razılığını alır, daha sonra da bütün Canların birbirlerinden razı olduklarını sorup öğrendikten sonra ibadete geçilir. Yola göre eğer toplum birbirinden razı değilse orada gönüller bir olmaz, gönüller bir değilse de birlikte ibadet edilemez.

Dede tarafından ibadet sırasındaki hizmetlerin yani oniki hizmet sahipleri, hem hizmetlere başlanırken, hem de ibadetin sonunda Dedenin karşısında, Canların huzurunda dara dururlar ve hizmetlerinden dolayı ayrı ayrı dua (gülbang, hayırlı) alırlar. İbadete gelenler Hakk Muhammed Ali kutsallığına ithafen hazırladıkları lokma olarak adlandırılan börek, çörek ve getirdikleri meyveleri de yanlarında getirirler. Yine ibadet sırasında tığlanan kurban lokmaları da pişirilerek hazırlanır. Toplumun bu kutsal ibadeti ile coşkuda ve hüznünde sağladığı birliktelik, lokmaların paylaşımıyla da aynı şekilde sürdürülür.

Cem ibadeti sırasındaki hizmetler yürütülürken, Şah İsmail Hata-yi'den, Pir Sultan'dan, Kul Himmet'ten, Virani Baba'dan deyişler söylenir, semah dönülür, lokmalar dağıtılır, İmam Hüseyin başta olmak üzere Kerbela şehitleri anılır. Bütün Canlar toplumun huzurunda yıllık görgü sorgudan geçirilerek arınır. Ayrıca müshap olanların hizmetleri görülür, varsa düşkünler dara kaldırılır, top-

lumun önünde haklı haksız belirlenir, suçlu olanlar için gerekli yaptırımlar belirlenir. Cemlerde uygulanan bu yaptırımlara uyulur, aksi halde toplumda o kişiye yönelik çeşitli yaptırımlar uygulanır.

Cem Aleviliğın temel ibadeti olmasının yanısıra çok önemli toplumsal işlevlere de sahiptir. Bu ibadet,

- Alevi toplumunun birlikteliğini güçlendiren bir dini ritüel olmanın yanısıra,

- İnanca dair bilgilerin öğretildiği ve nesilden nesile aktarıldığı bir eğitim kurumu ve

- Toplumsal sorunların görüşüldüğü ve çözümlendiği yer, olarak yüzyıllardır bu işlevleri de sürdürögelmiştir.

Cem ibadetinin günümüz toplumsal yapılanmasında daha çok kentlerde yaşayan Aleviler için diğer işlevleri zaman içerisinde etkisizleşmişse de özellikle dinsel işlevleriyle yaşamaktadır. Bugün yurtiçi ve yurtdışında varolan cemevlerinde ya düzenli olarak her hafta veya Dedeler geldiğinde cem ibadetleri gerçekleştirilmektedir. Cemler geleneksel yaşamda, dışa kapalı bir dinsel ibadet iken, artık günümüzde kentlerde Alevi olmayanların da katılabildiği bir nitelik kazanmış bulunmaktadır. Yine eskiden Alevi Pirleri, sadece kendi ocaklarına mensup Aleviler’le bu ibadeti yürütürken, bugün kentlerdeki Cemevlerinde farklı ocaklara mensup Alevi topluluklarının katıldığı cemler yapılabilmektedir.

Muharrem Orucu

Muharrem orucu, matem orucu ve oniki imam orucu olarak da isimlendirilmektedir. Alevilerce Hz. Hüseyin’in Emevi kralı zalim Yezid iktidarına karşı duruşu simgeleyen Kerbela Olayı’nın

anlamı büyüktür. 10 Ekim 680 (Hicri 10 Muharrem 61) tarihinde Peygamberimizin torunu ve Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın oğlu Hz. Hüseyin'in ve yakınlarının Kerbela'da Yezid ordusunca acımasızca şehid edilmesinin matemi anısına, Oniki İmamlar'ın anısı ve sembolizminin de eklenmesiyle yüzyıllardır Muharrem orucu tutulmaktadır. Ayrıca Muharrem'de oruç tutmanın gerekliliği Kur'an-ı Kerim'deki Araf Suresi'nin 142. ayetine de dayandırılmaktadır. Hicri takvimin birinci ayı olan Muharrem ayının birinci günü başlanan oruç, Hz. Hüseyin'in şehadeti ve Oniki İmamlar anısına oniki gün tutulmaktadır. Masum-u Pak'lar için Muharrem Orucu'ndan üç gün öncesinden başlayarak tutulan oruç ise Masum-u Pak'ların anısına tutulur. Muharrem Orucu sırasında Hz. Hüseyin'in susuz şehid olması anısına su içilmez, kurban kesilmez, tıraş olunmaz, eğlence ve düğünlere ara verilir. Akşamları Kerbela olayını anlatan kitaplar okunur, mersiyele söylenirdi. Ayrıca oruç bittikten sonra maddi güçleri yerinde olanlar kurban da keserler ve toplu halde pişirilen aşure çorbası herkese dağıtılırdı. Bu kurban ve aşure ise Kerbela'da İmam Zeynel Abidin'in kurtulması ve Ehl-i Beyt soyunun ondan devam etmesinden duyulan sevinç nedeniyledir. Bugün kentlerde Muharrem orucu zamanında cemevlerinde lokmalar verilmekte, halka aşureler dağıtılmakta, Hz. Hüseyin, Kerbela Şehidleri ve Oniki İmamlar'ın anılması amacıyla çeşitli programlar düzenlenmektedir. Son yıllarda siyasilerin, devlet kurumlarının, belediyelerin ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da Kerbela ve Muharrem Orucuna yönelik oruç açma ve anma programları düzenledikleri görülmektedir. Özellikle Alevilerce kurulan TV ve radyo kanallarında özel yayınlar yapılmaktadır. Alevi inanç ve geleneklerinde bir ay Ramazan orucu tutmak şeklinde bir uygulama bulunmamaktadır.

Hızır Orucu

Aleviler, Muharrem Orucunun yanısıra, her Şubat ayının ikinci haftası üç gün Hızır Orucu olarak adlandırılan bir oruç tutarlardı. Bozathlı Hızır olarak da ifade edilen, Hızır'ın darda kalmış insanlara yardım edeceğine inanılır. Hızır inancı Aleviler arasında oldukça yaygındır. Geleneksel Alevi kaynaklarında ve Pir Sultan Abdal başta olmak üzere bütün Alevi ozanları tarafından Hızır'dan bahsedilir. Hızır'dan medet dilenir, bu nedenle Aleviler arasında,

“Yetiş Ya Hızır”,

“Bozathlı Hızır yoldaşın olsun.”

gibi deyimler yerleşmiştir. İşte bu oruç Hızır'ın aşkına üç gün tutulur. Oruç akşamlarında kömbe vb. geleneksel yemekler yapılarak lokma olarak dağıtılması da adettendir.

Büyük Alevi Ozanı ve Piri, Pir Sultan Abdal'ın Hızır'dan bahsettiği deyişinden bir dördlüğü şu şekildedir:

...

Allah Allah desem kalksam yürüsem

Acep şu dağları aşamam m'ola

Bozathlı Hızır'ı yoldaş eylesem

Varıp efendime koşamam m'ola

...

Sultan Nevruz

İlkbaharın başlangıcı ve Hz. Ali'nin doğumu sayılan Nevruz (21 Mart) akşamı Alevilerce Sultan Nevruz olarak adlandırılır. Sultan Nevruz akşamı cem yapılır. Yolun kurucusu Hz. Ali'nin doğum

günü olması nedeniyle büyük bayramdır. Baharın gelişini ve Şah-ı Merdan'ın doğumunu simgeleyen bu günde dinsel ibadetlerin yanısıra kültürel ve folklorik etkinlikler yapan Alevi topluluklar da bulunmaktadır. Ayrıca Nevruz ibadetinde, Hz. Ali'nin doğumu olarak kutsanan Nevruz'u konu alan deyişler de kimi Alevi topluluklarında nevruziye olarak adlandırılmaktadır. Bazı yörelerde Sultan Nevruz günü için halka süt pişirilerek dağıtılır.

Pirimiz, Pir Sultan Abdal, Sultan Nevruz'dan da bir deyişindeki dörtlükte şöyle bahseder:

...

*Sultan Nevruz günü Cemdir Erenler
Gönüller şad oldu ehl-i imanın
Cemal yâri görüp doğru bilenler
Himmeti erince Nevruz Sultan'ın*

...

Lokma, Kurban ve Ziyaret Ritüelleri

Köyümüzde Hıdır Abdal Sultan Dergahı'nda kurbanların üç farklı şekilde adandığını görüyoruz:

1. Kurban sahibinin kurbanı orada tıglanır ve kurban Ocak Köyü'ndeki o sırada varolan hane sayısına bölünerek, adlar okunmak suretiyle kurban payının dağıtımı için özel olarak yapılan bölümde dağıtılır. Burada pek çok Ocaklı gibi ben de zaman zaman bu kurban payı dağıtım hizmetlerinde bulunmuştum.²⁸
2. Kurban sahibi kurbanı kestirir ve bu kurbanın etiyle bulgur pilavı pişirilir. Yine bu pilav da köyde bulunan hane sahiplerine ve misafirlere dağıtılır.

²⁸ Son zamanlarda gelişen teknolojik olanakların sayesinde, kurban paylarının hemen dağıtılmayıp, soğutucuda bekletildikten sonra dağıtılması da söz konusudur.

3. Kurban sahibi, kurban etinin bir bölümünü kendisi ve akrabaları için alır diğerleri de köydeki aile sayısı kadar paylara ayrılarak dağıtılır.

Ziyaretçiler kurban dışında yanlarında getirdikleri lokmaları orada dağıtmayı da büyük bir sevap sayarlar. Yüzyıllardır yerleşmiş geleneğe göre belli talip aileleri Ocak Köyü'nde bulunan ve Dedeleri olarak kabul ettikleri belli Dede evlerini ziyaret ederler. Ziyaretçiler Ocak Köyü'nden ayrılırken kurban eti lokması, etli pilav ve Tekkenin Önü'nde akan tarihi çeşmenin suyunu yanlarında götürürler ve gelemeyen insanlara Hıdır Abdal Lokması olarak verirler. Bu lokmaların dertlere deva, hastalara şifa olacağı yönünde bir inanç vardır. Ayrıca Hıdır Abdal Sultan'ın Türbesinin önünde bulunan çeşmenin suyu da şifa niyetine kaplara doldurularak, ziyaretçiler tarafından yakınlarına ve hastalara götürülmektedir.

Lokma Gülbangı/Duası

“Bism-i Şah Allah...Allah...

Lokmalarınız kabul, ikrarınız kadim ola, Hak Muhammed Ali Dergahı'na yazıla.

Emekleriniz boşa gitmeye. Oniki İmam ağrı-acı vermeye. Yüzünüz ağ işiniz sağ ola.

Lokmalar nur ola, gönüller bir ola. Lokma sahipleri lokmalarından şefaata bula.

Hak erenler utandırmaya, Üçlerin, Beşlerin, Yedilerin, Oniki İmamların hüsnü himmeti üzerinizde ola. Ali haldaşınız, Hızır yoldaşınız ola.

Bir lokmanız binbir kazaya belaya karşı gele. Hak Muhammed Ali lokmalarımızı,

dualarımızı, ibadetlerimizi kabul eyleye. Burada bulunan büyük, küçük bacı, kardeşler!

Birbirinize haklarınızı helal eleyiniz. Kusurlarımız var ise hoşgörü ile bağışlayınız.

Nur-u Nebi, kerem-i Ali, pirimiz üstadımız Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli,

Ceddimiz Hıdır Abdal Sultan, kerem-i evliya

Gerçekler demine hü. Ya Allah Ya Muhammed Ya Ali...”

11. ALEVİLİĞİ EVRENSEL KILAN DEĞERLER

Bütün inançlar ve insan toplumları saygı değerdir. Dünyamızda ve ülkemizde benzerliklerimiz ve farklılıklarımız evrensel değerlere yön vermektedir. Ülkemizde yüzyıllardır bir arada yaşayan farklı kültürlerle ve inanışlara sahip toplumlarda olduğu gibi, Alevi-Bektaşî geleneğine mensup köyümüz insanının da benimsedikleri ve daha geniş çerçevede Alevi-Bektaşî topluluklarınca paylaşılan bazı evrensel değerler vardır. Bunlara da burada kısaca değinmek istiyorum:²⁹

İNSANA SAYGI

Cumhuriyet dönemi halk ozanlığı geleneğimizin çınarlarından rahmetli Aşık Daimi'nin

***“Kainatın aynasıyım,
Madem ki ben bir insanım,
Hakkın varlık deryasıyım,
Madem ki ben bir insanım”***

sözlerinde de yer bulan insanı en kutsal varlık olarak gören bir anlayışın savunucusu olarak Aleviler, insan hak ve özgürlüklerinin en yılmaz savunucusudurlar.

Demokratik değerlerin ve çoğulculuğun yaşatılabilmesi için laik, demokratik, hukuk devletinin gerekliliğine inanan Aleviler, bu değerleri benimsemişlerdir. Aleviler yüzyıllardır ayrımcılığa uğramış bir toplum olarak eşit ve özgür bir birey olarak yaşayabile-

²⁹ Bkz. Ali Yaman, Şah-ı Merdan'a Talip Olanlar Kızılbaşlar, Aleviler, Bektaşîler, Ankara, s. 177-183.

ceklerini düşündükleri çağdaş ve demokratik değerleri benimsemektedirler. Sosyal adaleti zedeleyecek şekilde çeşitli kesimlere ayrıcalıklar tanınması eşitlik ilkesine aykırı görmekte, inancı, etnik kökeni ne olursa olsun yaşamın her alanında eşitliğin uygulanmasını talep etmektedirler. Demokrasinin ve barışın sağlanabilmesinde çoğulculuğun önemine inanılmakta, çoğunlukçuluğun ise hakim çoğunluğun, başka kesimler üzerindeki tahakkümünü arttırdığı düşünülmektedir. Öte yandan çoğunlukçu anlayış, farklı olana hoşgörüsüzlüğü de beslemektedir. Giyimiyle, görünüşüyle, ten rengiyle, inancıyla, diliyle, cinsiyetiyle ve yaşam biçimiyle insanlar ve toplumlar yaşamın içerisinde farklı renkler olarak algılanmalı ve hoşgörü gösterilmelidir. Aleviler, bütün bu farklılıkları nedeniyle hiç kimsenin ayrımcı bir muameleye tabi tutulmasına razı olamazlar.

Bu demokratik değerlere ve çoğulculuğa saygı, yüzyıllardır farklı coğrafyalarda yaşayan ve merkezi bir dini örgütlenme olmaksızın, farklı kurum ve kurallar geliştiren (Yol bir sürek binbir) Aleviliğin kendi iç yapılanmasının da doğal bir sonucu olarak görülmelidir.

Aleviler yurtdışında farklı sorunlarla da karşı karşıya bulunmaktadır. Onlar aynı zamanda Almanya, Fransa, Avusturya, Hollanda, İsviçre gibi Avrupa ülkelerinin yanısıra ABD, Avustralya ve Kanada gibi ülkelerde çeşitli nedenlerle yaşamakta olan göçmen azınlıklardır. Yabancılar yönelik ayrımcılık, ırkçılık ve seçme/seçilme hakları gibi sorunlarla mücadele etmekte, eşit haklar talep etmektedirler. Bu nedenle yurtdışındaki Alevi kurumları, ırkçı, faşist, anti demokratik nitelikli siyasi parti ve oluşumlara karşı, daha çok göçmenlere yönelik hak ve özgürlükleri destekleyen siyasi parti, sendika vb. yapılarla yakınlaşmaktadırlar.

Geçmiş Zaman olur ki: Ocaklıların Köyde Bayram Günü Hatırası.
(Mehmet Yaman Dede Arşivi)

Aleviler farklı kesimlerle, farklı dini kesimlerle diyalogdan yadırlar. Yüzyıllardır Sünni İslam anlayışını savunan kesimler ve iktidarlar tarafından yok sayılan ve muhatap kabul edilmeyen Aleviler, varlıklarını reddetmeyen inanç gruplarıyla diyalogu sürdürmekte, eşit düzlemde yer almaktan kaçınmamaktadırlar. Doğal olarak bugün de Alevilerin varlığını reddeden, ırkçı, faşist ve radikal dini akımlarla ilişki kurmamaktadırlar.

Emekçilerin emeklerinin karşılığını alabilmeleri gerektiğini savunan Aleviler, insan emeğinin sömürülmesine karşı mücadele ederler. Büyük çoğunluğu emekçilerden oluşan Aleviler, sendikal hareketin içerisinde de önemli roller almışlardır. Çalışmamak, tembellik Alevi anlayışına göre kabul edilemez. Hünkar Hacı Bektaş Veli'nin

“Emeği ile geçinmeyen bizden değildir.”

sözü, emeği en yüce değer olarak gören bir anlayışın ürünüdür.

İNANÇ ÖZGÜRLÜĞÜ VE LAİKLİĞE SAYGI

Osmanlı döneminde yüzyıllardır inanç özgürlüğünden yoksun olarak, kırsal alanlarda yoğunlaşan Aleviler, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile monarşiden cumhuriyete geçilmesi ve gerçekleştirilen reformlardan büyük memnuniyet duymuşlardır. Fakat zamanla devletin din siyasetinin Sünni mezhepçiliğe yönelmesi, din hizmetleri ve din eğitiminin tamamen sünni mezhepçi bir anlayışla yürütülmesi, Alevilerce endişeyle karşılanmıştır. Cumhuriyetin niteliklerinden olan laiklik ilkesinin ve inanç özgürlüğünün zaman içerisinde daha da genişletilmesinin aksine, tek mezhebe dayalı olarak yürütülmesi, Sünni cemaat ve tarikatlarla devletin özel ilişkiler içerisine girmesi tepki çekmiştir. O kadar ki yer yer

Alevileri “*laikliğin sigortası*” olarak gören değerlendirmeler de yapılmıştır.

Aleviler devletin inançlar karşısında tarafsız olması ve herhangi bir dini veya mezhebi desteklememesi gerektiğini savunmakta dırlar. Böyle bir durum inanç grupları arasında ayrımcılık yapılmasına ve dolayısıyla anayasanın eşitlik ilkesinin zedelenmesine neden olacaktır.

Türkiye’de anayasada laiklik ilkesinin yer almasına karşın, aynı anayasada devletçi bir Sünni Hanefi İslam anlayışını esas alan zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi dersi ile Diyanet İşleri Başkanlığının varlığı, laiklik ilkesi ile doğrudan çelişmektedir. Çünkü bu şekilde din hizmetleri ve din eğitimi alanında devlet doğrudan Sünni Hanefi İslam dışında anlayışlara din hizmetlerini ve din eğitimini yasaklamış, yurttaşların inançları arasında ayrımcılık yapmış olmaktadır. İşin ilginç yanı bu uygulamalar inanç özgürlüğünü savunarak iktidara gelenler tarafından daha da derinleştirilerek sürdürülmektedir.

Alevi, Bektaşî, semah gibi sözcüklerin yer aldığı derneklerin kurulabilmesi için on yıllarca uğraş verilmesi, Alevilerin inanç eğitimi veren okullar açamaması ve Cemevlerinin 2024 yılına geldiğimiz şu günlerde dahi yasal statüden yoksun bulunması Türkiye’de laiklikten ve inanç özgürlüğünden söz etmeyi zorlaştırmaktadır. Aleviler gerçek anlamda bir laikliğin uygulanmasını, devletin bütün inançlara aynı mesafede olmasını, Sünni Hanefi, İslam anlayışının dayatılmasından vazgeçilmesini talep etmektedirler. Gerçek bir laiklik ve inanç özgürlüğüne saygılı olmanın yolu da inanma ve inanmama özgürlüğünün olması, inanca ilişkin ritüel özgürlüğü ve inanca ilişkin örgütlenme özgürlüğü şartların sağlanmasından geçmektedir.

KADINA SAYGI

Alevilik kadına bakış noktasında, farklı dinlerdeki Ortodoks dini anlayışlardan oldukça farklı bir anlayışa sahip bulunmaktadır. Çünkü bunların kadına bakışı her zaman sorunlu olmuştur. Kadın, bu anlayışlarda sosyal yaşamdan, eğitimden, çalışma yaşamından dışlanmaya, erkeklere bağımlı kılınmaya, kapanmaya zorlanmakta, cinselliği ve bedeni üzerinden erkek karşısında daha değersiz görülmeye çalışılmaktadır. Alevilik bu yaklaşımlara karşı çıkmakta, ibadette de kadın erkek birlikteliğini savunması nedeniyle de yüzyıllardır mezhepçi kesimlerce çeşitli suçlamalara uğramaktadırlar.

Alevilik'te “*Ana, bacı*” olarak isimlendirilen kadınlar, ibadette olduğu gibi yaşamın tüm alanlarında erkeklerle birlikte eşit ve özgür olarak yer alabildiği görülmektedir. Dinin katı yorumlarının kadını iş yaşamından ve sosyal yaşamdan uzaklaştırmaya yarayan hükümleri doğrultusunda kadınlara dayatılan burka, türban vb. örtünme kurallarının yanısıra, okumasını ve çalışmasını zorlaştıran onu eve kapatan anlayış kabul görmemektedir. İnsanın eşitliğinin ancak erkek ve kadının eşit haklara da sahip olmaları ile gerçekleşebileceğine inanılır.

Alevi tarihinde Fatma Ana, Kadıncık Ana gibi sembol kadın şahsiyetler ve pek çok kadın şairlerin varlığı, Cem ibadetlerinde yürütülen hizmetlerde kadınların da erkeklerle birlikte hizmet etmeleri, semaha gitmeleri ve ibadet ederken birlikte bulunmaları kadına duyulan saygının önemli göstergelerinden bazılarıdır. Ayrıca Alevilik çok eşliliği değil, tek eşliliği esas alır, böyle bir durumu insan onuruna aykırı bir olgu olarak kabul eder. Yine haksız yere eşinden boşanmayı Yola aykırı bir davranış olarak görür ve onaylamaz.

Daha XIII. Yüzyılda Hünkar Hacı Bektaş Veli'nin kadınların eğitiminin önemine ve kadın –erkek eşitliğine dikkat çeken görüşleri Alevi bakış açısını çok iyi yansıtmaktadır. Ayrıca onun şu dörtlükte yer alan ifadeleri de oldukça açıklayıcıdır:

Erkek, dişi sorulmaz, muhabbetin dilinde.

Hakkın yarattığı her şey yerli yerinde.

Bizim nazarımızda, kadın erkek farkı yok.

Noksanlık da, eksiklik de senin görüşlerinde

DOĞAYA VE ÇEVREYE SAYGI

Ormanların her geçen gün giderek yok olması, su kaynaklarının azalması, tarım ve orman arazilerine binaların yapılması, nükleer ve hidroelektrik santrallerin kurulması, vahşi hayvanların ve diğer canlıların yaşam alanlarının daralması ve evcil hayvanlara yönelik kötü muamele Aleviler tarafından hoş karşılanmamaktadır. Hiç şüphesiz Tahtacı Alevilerin ormana ve ağaçlara bakış açıları, büyük Alevi Ozanı Pir Sultan Abdal'ın deyişlerinde Yıldız Dağı'na, ağaçlara, kuzulara seslenen şiirleri doğaya ve canlı cansız varlıklara duyulan saygının göstergelerindedir. Yine sadece insanlığın değil bütün canlıların yaşamında büyük öneme sahip ırmak, dere, su pınarları gibi doğal su kaynaklarına büyük saygı duyulmuş, örneğin Munzur gözeleri gibi bazıları kutsal ziyaret olarak da benimsenmiştir. Farklı Alevi topluluklar arasında Tekeli Yaylası, Sarıkız Tepesi gibi mekanlara, asırlık ardıç, çınar ve karadut ağaçlarına kutsallık atfedilmektedir. Ayrıca dağ keçileri, geyikler gibi doğada yaşayan hayvanlara duyulan saygı nedeniyle Aleviler arasında avcılık da pek kabul görmemekte, hatta kınanmaktadır.

Bu bağlamda Alevi kurumlarının yurtiçi ve yurtdışında çevreci kuruluşlarla işbirliği yaparak, çevreyle ilgili projelerde yer aldıkları, çevrenin korunmasına büyük hassasiyet gösterdikleri görülmektedir.

12. YÖREMİZDEN KISA KISA: GASTRO-KÜLTÜR-MİMARİ-FOLKLOR

Köyümüzde, Eğin, Arapgir yöresine özgü yeme-içme kültürü egemendir. Bu kültür yüzyılların etkisi altında şekillenmiş ve nesilden nesile aktararak günümüze ulaşan kültürel bir mirastır. Bu durum bölgenin sosyo-ekonomik yapısı ile de doğrudan ilgilidir. Yöremizde büyük ölçüde küçük baş hayvancılık ve çeşitli meyveler ve bağcılığa dayalı tarımsal faaliyet hakimdir. Kente göç başlamadan önce köyümüz kalabalık iken, bağlar bahçeler bakımlı olup tarlalar ekilip biçilmekteydi. Bütün evlerde küçükbaş ve büyükbaş hayvanlar, köylerde çok ihtiyaç duyulan eşek, katır ve atlar bulunmaktaydı. Bütün bunlar hem köyde insanların et, süt, ekmek gibi temel gereksinimlerini üretmek hem de taşımacılık için olmazsa olmaz gerekliliklerdi.

Bugün bazıları artık yaygın olarak yapılamayan, besleyici, lezzetli ve görsellik yönünden de çok güzel yöresel isimlere sahip bitki, yemiş ve tatlı/tuzlu yiyecek isimleri bulunmaktaydı.

Yemlik, aluç, üzüm, badem, ceviz, orçik, bastık, kavurğa, keşkek, kak, reyhan, dağ kekiği, anuk, bağ reçeli, dut kurusu, dut ve cevizden yapılan lök tatlısı, pohnut, dut pekmezi, üzüm pekmezi (bağ reçeli), kurutulmuş sebzeler, kurutulmuş et, kavurma, gılık köfte, içli köfte, sacüstü, içli ekmeç, çökelik, lor, kuru kaymak, sıhmaç ve ak tarhana bunlardan en bilinenleridir.

Bugünkü gibi bakkal ve market olmayan dönemlerde Eğin Ekmeği, adı verilen ve Kemaliye (Eğin)'de bazı fırınlarda üretilen uzun ince ekmeçler yaz aylarında çok miktarda alınarak kurutulur ve kış boyunca dayanan bu ekmeçler, gerektiğinde çıkarılarak ıslatı-

Geçmiş Zaman olur ki: Ocaklıların Köy Hatırası: Kemal Gökçek, Güllü Gökçek,
Ahmet Karaman, Kemal Tatlı, Ali Güner ve Mehmet Yaman Dede.
(Ali Güner Arşivi)

Geçmiş Zaman Olur ki, Ocaklıların Köy Hatırası
(Fotoğraf: Ocak Köyü Dernek Arşivi)

lır ve tüketilir. Kemaliyemizi ziyaret eden konuklarımızın çok sayıda taş fırınlarda pişirilen ekmeklerden alarak, hem kendilerinin yemelerini hem de yanlarında götürerek, akraba ve komşularına da vermelerini öneriyorum. Fırından çıkan veya evlerde ocaklarda sacın üzerinde pişirilen sıcacık yufka ve diğer ekmeklerin, içine çökelik³⁰ veya tulum peyniri konularak sıhmac yapılarak yenilmesini de öneriyorum.

Kışın yenmek üzere sebzeler meyveler kurutulur, ayrıca kışın yenmek üzere evlerin gıda malzemesi bulunan odalarında asılan beyaz asma üzümler, kışın sofralarda yerini alırdı.

Tarlalarda olan yemlik bitkisi, yenilebilir ve hatta bulgur pilavının içine konularak yapılan pilava da yemlik pilavı denir ve oldukça lezzetlidir. Eski kuşaklar azalmasına paralel olarak, yöresel yemekleri bilenler de azalmakta, orcik, pohnut, dut veya üzüm pekmezi, çökelik, ak tarhana yapmayı bilenler de aynı şekilde azalmaktadır.

Yöremize özgü tatlı ve acı badem ağaçlarının baharda çiçekleri açtığında her yan rengarenk çiçeklerle süslenir ve güzel kokuları her yeri kaplar. Belli bir süre sonra da bu çiçekler dökülerek, çığlaya dönüşür. Çığla çok lezzetli ve yöremizde çok sevilir.

Sokku taşı, tahıl dövmeye yarayan büyük taş dibektir. Kışa hazırlık için, pek çok tahılın, ceviz dut gibi kuru yemişlerin hazırlanmasında, örneğin buğdayın yarma haline getirilmesinde sokku taşı kullanılır.

Aluç, mamik ve davun (çitlenbik) yine yöremize özgü çok sevilen meyvelerdendir.

Ayrıca çok güzel kokulu, ekşi tatlı elmalar, şakko, içikara, ba-

³⁰ Çökelek de denilir.

larmudu gibi farklı türleriyle bulunan armut türleri, ekşi ve daha küçük bir kayısı türü olan mişmiş, yerli erik çeşitleri, beyaz ve kara dutlar da köyümüzün sevilen meyvelerindedir.

Zamanı geldiğinde meşelerin dibinde toprağı kaldıarak kendini gösteren kar beyazı mantarlarımıza yöremizde göbek denir.

Köy son zamanlarda oldukça gelişmiş ve çok yönlü etkinliklere ve gelişmelere sahne olmuştur. Bunları özet olarak vermek istiyorum. Köyün tarihsel olarak bir inanç merkezi olma özelliğine yeni yapılan bir Cemevi, Konukevi, Müze, Kitaplık, Taşfırın ve Park da eklenince bu inanç merkezi ulusal ve uluslararası alanda haklı bir tanınmışlığa layık olmuştur. Kimi büyük şehirlerde bile Müze ve Kitaplıkların olmadığı gerçeğı yaklaşık 1500 m yüksekliğindeki Ocak Köyü'nün bu ününü haklı kılmaktadır. Kitaplık 20 bin kitaptan oluşmaktadır. Müzede çok değerli eski eserler sergilenmektedir. Ayrıca köyde Atatürk Meydanı, Cem Evi, Çamaşırhane ve Hamam, Yas Pağarı, Hanım Pağarı mesire yerleri, Helikopter Alanı, Yazlık Aşevi gibi herkesin yararlanabileceğı yerler bulunmaktadır. Tüm bu özellikler Ocak Köyü'müzü Türkiye çapında özel bir konuma getirmiştir.

Mimari

Geçmişte, yöremizdeki evlerde kullanılan temel malzemeler taş, ahşap ve kerpiç olmuştur. Sert hava koşulları nedeniyle taş duvarlarla inşa edilen evlerin duvarları belli aralıklarla güçlendirilen duvarın dayanımı arttırmaya ve binanın yükünü yaymaya yarayan ağaç hatıllarla da sağlamlaştırılmıştır. Evlerin içi ve dışı samanla karıştırılan toprakla sıvanır, ayrıca evin içindeki duvarların toprak sıvası yine belli yerlerden getirilen beyaz renkli başka bir toprakla sıvanırdı.

Köyümüzde yöremizin eski mimarisini yansıtan taş ve ahşaptan yapılan az sayıda da olsa hala sapasağlam duran evlerimiz bulunmaktadır. Bunlardan en bilineni köyümüzün girişinde Karşı Mahalle olarak bilinen mahallemizde bulunan Musa Efendigil'in tarihi evidir. Ev özellikleri korunmak suretiyle restore edilmiştir. Daha çok iki katlı inşa edilen evler, zamanın ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir. Bugün eski işlevlerini yitirmiş bulunan bu evler, daha eski dönemlerde alt katlarının ahır/samanlık (merek) olarak ve tarımla ilgili alet edavatın, hayvanların yiyeceğinin depolandığı yerlerdi. Kışların çok sert geçmesi nedeniyle, evlerin içinden alt kata inmek için kapaklı ve merdivenli hapenk denilen bir geçiş bulunmaktaydı. Yine kışların sert geçmesi ve ısınma sorunuyla da ilgili olarak evlerin pencereleri çok geniş değildi. Köy evlerinde bulunan ocak ve sobalarda odunun yanısıra borcak ve tezek yakıldığı da bilinmektedir.

Bu evler verimli araziler sınırlı olduğu için daha çok engebeli araziye inşa edilmişlerdir. Eskiden çatısız damları ahşap üzerine toprak olan damlarını loğ³¹ adı verilen yuvarlak ve ağır bir taş ile loğlamak gerekiyordu. Eski köy evleri kış odası, kiler, ayvan, oturma odası mutfak, hapenk açılarak merdivenden inilen alt katlarda yer alan ahır ve kümes gibi bölümlerden oluşmaktaydı.

Özellikle Kemaliye ilçe merkezimizde daha fazla ve görkemli tarihi taş evler, dünya kültür mirası listesine alınmış bulunmaktadır. Yöremizi ziyaret eden saygıdeğer konuklarımızın mutlaka Kemaliye'mizi ziyaret ederek, coşkulu akan dere ve çeşmelerini, dut ve ceviz ağaçlarıyla dolu bahçelerini, üzüm bağlarını, yüzyılların mirası tarihi evlerini ve diğer doğal güzelliklerini görmelelerini öneriyorum.

³¹ Loğ, toprak damlı evlerde damın gevşeyen toprağını sağlamlaştırmak için kullanılan taş silindire verilen isimdir.

Birbirinden farklı motifleriyle kapı tokmakları, geçmişten günümüze eski evlerimizde hala yaşayan bir kültürel mimari miraslarımızdandır. Bugün hala köyümüzde yüzyıllara meydan okuyan taş evlerimizin ahşap kapılarında bu tokmalardan az sayıda da olsa kalmıştır.

Eskiden aynı zamanda üretim mekanları olan bağ ve bahçelerde bağ damı denilen küçük evler bulunur, hatta yazın belli ürünlerin hasat dönemlerinde bağ damlarında kalındığı da bilinmektedir.

Folklor

Ocak Köyü folklor değerlerimiz, Kemaliye ve Arapgir çevresi özellikleri taşır. Halkoyunları, öyküler, masallar, atasözleri, maniler, halk türküleri, düğünler, müzikal enstrümanlar hep ortak motiflere sahip bulunmaktadır. Köyümüzün yaşlıları hala yöremize ait deyimleri konuşmalarında kullanmaktadırlar. Bütün köylülerimiz gibi ben de çocukluğumda büyüklerimizden pek çok masal ve maniler dinlemiştim.

Yöremizdeki müzikal enstrümanlar esas olarak küçük, büyük türleriyle bağlama, klarnet ve davuldur. Bağlama, daha çok inanç ibadet gibi ritüeller sırasında ozan/aşık ve Dedeler tarafından, klarnet ve davul ise eğlenceler, düğünler ve Eğin türkülerinin söylendiği muhabbetlerde kullanılır.

Köylülerimiz 1950’li yıllardan bu yana yoğun olarak göç ettikleri İstanbul’da da yöresel geleneklerini yaşatmaya çalışmışlar, 1958’den itibaren İstanbul’un tanınmış düğün salonlarında düzenlenen çok sayıda Badem Geceleri’nde köylülerimizden oluşan folklor ekipleri, klarnet ve davul eşliğinde, yöremizin halkoyunlarını sergilemişler ve türkülerini seslendirmişlerdir.

Yöremize özgü türküler ve uzun havalar, Eğin havaları, Eğin türküleri olarak adlandırılırlar. Eğnimizin halk edebiyatı ürünlerinden, türkülerimizden en güzellerinden bazılarından kısa örnekler vermek istiyorum:

...

*Dutbelinden bir yol iner
İner dolanı dolanı
Şu Eğin'in Fırat Nehri
Akar bulanı bulanı*

*Bağımıza düştü gazel
Kimi okur kimi yazar
Muradın almayan aşık
Ölmez amma dertli gezer*

*Kemaliye'nin Kadıgölü
Akar şırıl şırıl suyu
Yarı güzel olan aşık
Mektup yazar pırıl pırıl*

...

*Eğin dedikleri küçük bir şehir
Ana ben cahilem çekemem kahr
Yediğim içtiğim ağıyla zehir
İN gel ağam in gel Eğinli misin
Sılaya gelmeye yeminli misin*

*Fırat kenarında kayık değilem
Senden ayrılalı ayık değilem
Bir çift selamına layık değilem
İN gel ağam in gel Eğinli misin
Sılaya gelmeye yeminli misin*

...

*Eğinin etrafı dağdır, meşedir,
İçinde oturan beydir, paşadır
Yüz elli mahalle beş yüz köşedir*

...

*Eğın viran olmuş güller bitmiyor
Viran bahçelerde bülbül ötmüyor
Ağam bu ayrılık serden gitmiyor*

*Gel ağam gel ağam gel de yine git
Akan gözüm yaşın sil de öyle git*

...

13. EDEBİYATIMIZDA HİDİR ABDAL SULTAN VE OCAK KÖYÜ

Geçmişten bugüne pek çok Hak Aşığı Ozanlarımız, Aşıklarımız ve Onun soyundan Pirlar, Talipler Gözcü Karaca Ahmet Sultan ve oğlu Hıdır Abdal Sultan'ı konu alana Deyişler söylemişlerdir. Bunlardan bazıları Cem ibadetlerinde de söylenen deyişlerdendir.

Kitabımızda tarihte büyük izler bırakmış Gözcü Karaca Ahmet Sultan, Hıdır Abdal Sultan ve Ocağımızı da konu alan deyişlerden, hepsini değil ama bazılarını yer vermek istiyoruz:

Noksani Baba'nın Deyişi:³²

1. HİDİR ABDAL İLE MERMERİ ATAN

*Bir mürvetim vardır gerçek erlere
Muhammed Mustafa Ali'den meded
Hatice Fatıma candan yarlara
Hasan'la Hüseyin veliden meded*

*Şeyh Safi üstadım güruh-i Naci
Sadrüddin muhibb-i hanedan tacı
Veysel Karani'dir derdler ilacı
Sunar Sultan Hızır doludan meded*

³² Ashında Aşık Noksani'nin bu deyişi oldukça uzundur. Eski bir cönk defterinde rahmetli babacığım Mehmet Yaman Dede tarafından latinize edilmişti. Bu deyişi 2000'li yıllarda hazırladığım 365 yapraklı duvar takvimlerine koymuştum. Burada Hıdır Abdal Sultan ile ilgili dörtlükle birlikte kısaltarak veriyorum.

Ocak Köyü'nde eskiden kullanılan beşiklerden birisinde uyanan bir yavrumuz.
(Mehmet Yaman Dede Arşivi)

*Minnet eyleyelim Üryan Hızır'a
Abdal Musa, Garip Musa hazıra
Gözcü Karaca Ahmed nazıra
Bekleye kar(u) kış doludan meded*

*Hızır Abdal ile mermeri atan
Yalınca Sefilin carına yeten
Sultan Samut ile birliğe biten
Seyyid Battal Gazi Veli'den meded*

*Bu dünyada gerçek erenler çokdur
Vasfını itmeğe kudretim yoktur
Üçler beşler kırklar yediler hakdır
Dört kapudan Hakk'a gel iden meded*

*Noksani kulunuz ister keremi
Gönlümüzden kaldır derd-ü veremi
Tabip olup yaraların sara mı
Cümle derde deva eyleyen meded*

Kul Himmet'in Deyişi:³³

DEDEM HIDIR ABDAL PİRİM OCAĞI

*Alçakta yüksekte yatan Erenler
Ayrılık derdinin dermanı nedir
Önümüzde giden Bozatl Hızır
Ayrılık derdinin dermanı nedir*

³³ Büyük Alevi Hak aşıklarımızdan Kul Himmet'e ait bu deyişin bütün dörtlükleri verilmemiştir. Pek çok antolojide yer alan bu deyiş için bkz. Şahin, 2013: 272-273.Yaman, 2012: 32.

*İstanbul'da yazılıdır göçeği
Kerbela'da görünüyor sancağı
Dedem Hıdır Abdal Pirim Ocağı³⁴
Ayrılık derdinin dermanı nedir*

*Kul Himmet'im okur aktan karadan
Bizi ayırmasın Cemden sıradan
On sekiz bin alemleri yaratan
Ayrılık derdinin dermanı nedir*

Derviş Ali'nin Deyişi: ³⁵

VER BENİM MURADIM ŞAH HIZIR BABA

*Ağlaya ağlaya murada geldim
Ver benim muradım Şah Hızır Baba
Yüz sürüp dergaha feryada geldim
Ver benim muradım Şah Hızır Baba*

*Dergahına geldim ben derviş oldum
Hakikat madenin ben anda buldum
Tuttu elimden de ummana daldım
Ver benim muradım Şah Hızır Baba*

*Senin dervişlerin semahlar döner
Pişerek özleri kazanda kaynar
Hakikat kânısın çırağın yanar
Ver benim muradım Şah Hızır Baba*

³⁴ Kul Himmet, Hıdır Abdal Sultan'ı Piri, Ocak Dedesi olarak ifade ediyor. Kul Himmet'in türbesi, Tokat, Almus, Görümlü'de (Varzıl) bulunmaktadır.

³⁵ Bkz. Yaman, 1989: 12.

*Derviş Ali diler özüne himmet
Mahrum etme bizi nesl-i Muhammed
Pirim Ali sensin, senden mürüvvet
Ver benim muradım Şah Hızır Baba*

Yamakzade Seyyid Mehmed'in Deyişi:³⁶

YETİŞ HIDIR ABDAL GÖZCÜ KARAHMED

*Ne yaman müşküle düştü halimiz
Yetiş Hızır Abdal Gözcü Karahmed
Gözümden akıttım kanlı yaşlar
Yetiş Hızır Abdal Gözcü Karahmed*

*İstanbul'dan mermer taşın atansın
Car deyince carımıza yetensin
Kusurum çok ise sen affedesin
Yetiş Hızır Abdal Gözcü Karahmed*

*Bir yandan geliyor gam ile firak
Şad olam dedikçe basıyor merak
Bir taraftan uyar ürüşan çırak
Yetiş Hızır Abdal Gözcü Karahmed*

*Gam ile geçirdim şunda beş günü
Aldırdım aklımı oldum şaşkınlı
Senin şanın kaldırmaktır düşkünü
Yetiş Hızır Abdal Gözcü Karahmed*

³⁶ Ocaklı Yamakzade Seyyid Mehmet, ailemin yani Yaman ailesinin geçmiş büyüklerindedir. Yazdığı cökn defterinden Mehmet Yaman Dede tarafından latinize edilmiştir. Bkz. Yaman, 1989: 17.

*Yine sizden ola bize himmet
Muhammed aşkına eyleyin imdat
Muratlar verici el aman mürvet
Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed*

*Nasip kısmet kesilmiş mi bilemem
Didelerim kanla doldu silemem
Ağlamışım takatim yok gülemem
Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed*

*Mehemmed'im düştü ah ile zara
Var mı benim gibi bahtı kara
Yine Erenlerden ola bir çare
Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed*

Sefil Edna/Fakir Edna'nın Deyişi³⁷

CÜMLENİN MURADIN VER HİDİR ABDAL

*Horasan Eri'nin medhin ederim
Cümlenin muradın ver Hıdır Abdal
Dertliyim derdime dermana geldim
Cümlenin muradın ver Hıdır Abdal*

*Horasan'dan kalkıp Urum'a gelen
Nice düşmüşlerin elini alan
Cümle erenlerin nefesin veren
Cümlenin muradın ver Hıdır Abdal*

³⁷ (Hıdır Abdal Sultan ile ilgili bu deyiş Rahmetli Kutlu Özen'in özel kitaplığında bulunan bir cönk defterinde yer almaktadır. <https://kutluozen.com/hidir-abdal-sultan-yatiri/>), Ayrıca bkz. Aslanoğlu, 1961: 18)

*Hızır ile bile postta oturan
Çevresini ayağına getiren
Cümle taliplerin eksiğin bitiren
Cümlenin muradın ver Hıdır Abdal*

*İstanbul'dan mermer taşının atan
Arafat'ta kırklara gözcülük eden
Nesl-i Muhammet'tir, zat-ı Ali'den
Cümlenin muradın ver Hıdır Abdal*

*Binlerce okunur ismi ya Veli
Hasan, Hüseyin'dir ol sadık yari
Zeynel ile Bakır ol gonca güli
Cümlenin muradın ver Hıdır Abdal*

*İmam Cafer Buyruğu'nu kim görmüş
Kazım meğer Rıza'dan bir nişan almış
Taki, Naki, Askeri'yi vird etmiş
Cümlenin muradın ver Hıdır Abdal*

*Sefil Edna'm der ki Mehdi gelecek
İmamların hayıfını alacak
Eba Müslim teberini çalacak
Cümlenin muradın ver Hıdır Abdal*

Aşık Davut Sulari'nin Deyişi:³⁸

HİDİR ABDAL GİBİ ER VAR OCAK'TA

*Ey gafiller, duyun idrak eyleyin
Hıdır Abdal gibi er var Ocak'ta
Nedir, dağda, taşta dolanırsınız
Hıdır Abdal gibi er var Ocak'ta*

*Ocak dedikleri Aşutka üstü
Gerçeğin serili duruyor postu
Muhammed'in canı, Ali'nin dostu
Hıdır Abdal gibi er var Ocak'ta*

*Büyük ecdadımdır Mahmut Hayrani
Boşa dolanmadım cümle cihanı
Oniki Ocağın birdir nişanı
Hıdır Abdal gibi er var Ocak'ta*

*Arapkir altında şehri Eğin'i
Dünyada bakidir Muhammed dini
Evlad-ı Ali'nin ebedi gülü
Hıdır Abdal gibi er var Ocak'ta*

*Maneviyatını bilmeyen hayvan
Eğer arar isen derdine derman
Gel Dergaha yüz sür ey beşer insan
Hıdır Abdal gibi er var Ocak'ta*

³⁸ Aşık Davut Sulari, 1980 yılında sazı ve Leyla adlı atıyla Türkiye gezisine çıktığı sırada Ocak Köyü'nü ziyaret eyleyip Hıdır Abdal Sultan'a niyaz eylemiş, evimizde rahmetli babacığım Mehmet Yaman Dede'nin konuğu olmuş ve pek çok deyiş seslendirmiştir. Bu deyiş onun Hıdır Abdal Sultan'ın anısına söylediği deyişlerdendir. Deyiş için bkz. (Yaman, 1989: 14)

*Tanrı'm nasip etti uğradım geldim
Dede Mehmet Efendilerde kaldım
Üç beş er yanında sohbe daldım
Hıdır Abdal gibi er var Ocak'ta*

*Davut Sulari der hamd-ü senalar
Neler doğuruyor ulu analar
Muhabbet bağında kelimeler
Hıdır Abdal gibi er var Ocak'ta*

Ocak'lı Cafer Adlı bir Aşığın Deyişi:³⁹

YETİŞ HİDİR ABDAL GÖZCÜ KARA(CA) AHMET

*Yarelerim göz göz oldu sızılar
Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Kara(ca) Ahmed
Garip gönlüm sılasını arzular
Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Kara(ca) Ahmed*

*İstanbul'da padişaha em veren
Güvercin donunda Hünkâr'ı gören
Cümle dertlilere dermanın veren
Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Kara(ca) Ahmed*

*İstanbul'dan mermer taşı atansın
Hırkayı başına çekip yatansın
Cümle dertlilere derman katansın
Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Kara(ca) Ahmed*

³⁹ Yaman, 2012: 37.

*Ne olur şu garibin yarasın em'le
Beni bu hallere düşürdün böyle
Lütf-u kereminden bir ihsan eyle
Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Kara(ca) Ahmed*

*Cafer'in çektiği kendi çilesi
Çağırдыңın yerde car'a gelesi
Cümle dertlilere derman veresi
Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Kara(ca) Ahmed*

Ocaklı Ahmet Adlı Bir Aşığın Deyişi:⁴⁰

DERDİMİN DERMANIN VER HIDİR ABDAL

*Dertliyim, derdime dermana geldim
Derdimin dermanın ver Hıdır Abdal
Gece gündüz ah-ü figân eylerim
Derdimin dermanın ver Hıdır Abdal*

*Seni arz'edenler gelir üstüne
Yüz sürüben otururlar postuna
Yine senden olur derman düşküne
Derdimin dermanın ver Hıdır Abdal*

*Kurbanlar kesilir senin üstünde
Niyazlar kılınır dahi postunda
Dertliler dermanı senin destinde
Derdimin dermanın ver Hıdır Abdal*

⁴⁰ Rahmetli Veli Şimşek Dedemiz tarafından derlenmiştir. (Şimşek, 1991: 147-148; Yaman, 2012: 38-39).

*İstanbul'dan mermer taşın atansın
Darb-ı kuvvetten Aşud'a bıraktım
Bunca münkirleri hasım halk ettin
Derdimin dermanın ver Hıdır Abdal*

*Senin dervişlerin döner, çevrinir
Âşikârdır kerâmetin bilinir
Dertliler dermanı sizde bulunur
Derdimin dermanın ver Hıdır Abdal*

*Üzerine gelen hiç mahrum gitmez
Münkir, münâfıklar didara yetmez
Sensiz bu âlemde hiçbir iş bitmez
Derdimin dermanın ver Hıdır Abdal*

*Nice il mahlûklar çekilir gelir
Zâhir, bâtın kerâmetin bilinir
Nice dertli kullar gelir iy'olur
Derdimin dermanın ver Hıdır Abdal*

*Bu fakir Ahmed'in maksud, muradı
Dünyaya ün saldı ceddimin adı
Karaca Ahmed Sultân'ın evlâdı
Derdimin dermanın ver Hıdır Abdal*

Sefil Öksüz Adlı Ocaklı Bir Aşığın Deyişi⁴¹

YETİŞ İMDADIMA GEL HİDİR ABDAL

*Ednâ halim sorsan günahım çoktur
Yetiş imdadıma gel Hıdır Abdal
Ümidim Allahtan, imdadım senden
Yetiş imdadıma gel Hıdır Abdal*

*Yer idin, içerdin sürerdin sefâ
Cinnîler elinden ne çeker cefâ
Sıdk ile çağırın bulurdu şifâ
Yetiş imdadıma gel Hıdır Abdal*

*Hıdır Abdal yönünü döndür Rûm'dan
Tâ Yezid'i temelinden kurutan
Kişinin derdine derman pirinden
Yetiş imdadıma gel Hıdır Abdal*

*İstanbul'dan mermer taşın yürüten
Kerâmetin vardır aslan Alî'den
Cinniler, periler senin elinden
Yetiş imdadıma gel Hıdır Abdal*

*Hıdır Abdal dâim deryada gezer
Şeyh Çobanı anın önünce yüzer
Çoban kayasına işâret eder
Yetiş imdadıma gel Hıdır Abdal*

⁴¹ Yaman, 1989: 18.

*Hıdır Abdal nûr göründü gözüme
Garip Mûsa inanmıştır sözüne
Gösterin gidelim yolun düzüne
Yetiş imdadıma gel Hıdır Abdal*

*Sefil Öksüz bunu söyledi böyle
Pir'in eşiğine in niyaz eyle
Kerâmetin boldur sen ihsan eyle
Yetiş imdadıma gel Hıdır Abdal*

Ocaklı Bir Aşğın Deyişi⁴²

HIDIR ABDAL SULTAN BİZİM NESLİMİZ

*Eğer sofı aslımızı sorarsan
Gözcü KARACA AHMED bizim neslimiz
Zâhirini, bâtınını ararsan
Kutb-ı âlem Hacı Bektaş neslimiz*

*Bektaş Veli verdi bize dest-ü demanı
Anı bilmeyenin yoktur imanı
Kendine bend etti cümle cihanı
Aliyyül-Mürtezâ bizim neslimiz*

*Kırklar meydanında postumuz vardır
Ali'yi sevmeyene kastımız vardır
Kırkların meydanı bir ulu şardır
Kırklardan ayrılır bizim neslimiz*

⁴² Yaman, 1989: 16.

*İstanbul'dan mermer taşını atan
Arapgir dağında mekânın tutan
Sıdkile çağırının carına yeten
Hıdır Abdal Sultan bizim neslimiz*

*Muhammed'dir şerîate hükmeden
Ali'dir küffâra gazâ'ya giden
Yemen ellerinde deveyi güden
Veysel Karâni'dir bizim neslimiz*

*Kulak verip dinle çıkan sedâma
Ve leked kerremnâ beni-Âdeme
Doğar nuru, şûle verir âleme
Muhammed Mustafa bizim neslimiz*

*Elif Be'ye İmamlar'ın ikrârı
Fâtımatüzzehrâ Ali'nin yârı
Gurbeti'nin pîri Bektâş-ı Veli
Ezel (belî) demiş bizim neslimiz*

Derviş Adlı bir Aşğın Deyişi,⁴³

HİMMET EYLE BİZE PİR HIZIR BABA

*Ziyaret edenler Hızır Baba'yı
Mahzun koymaz ağniyayı gedayı
Kaplamıştır nuru dağı sahrayı
Himmet eyle bize pir Hızır Baba*

*Yücedir makamın himmetin âli
Cihanı kuşatmış ol pirim Ali
Gerçekler demine hü deriz beli
Himmet eyle bize pir Hızır Baba*

*Baş koyanlar eşiğinin taşına
Hile katmaz olur kendi işine
Merhamet kıl akan gözüm yaşına
Himmet eyle bize pir Hızır Baba*

*Sofrası meydanda misafir gelir
Herkes miktarınca kısmetin alır
Dertliler dermanı bir anda bulur
Himmet eyle bize pir Hızır Baba*

*Derviş'im bu yolda bir aciz fakır
Bahçesinde gördüm bülbülü şakır
Erenler gözcüsü Hazreti Hızır
Himmet eyle bize pir Hızır Baba*

⁴³ (Karadeniz – Akbulut, 2022, c. 4: 97-98). Bu deyişi bana ulaştıran ve Cönk Defterleri üzerinde çok ciddi çalışmaları bulunan Ali Cem Akbulut'a teşekkür ediyorum, çalışmalarında başarılar diliyorum.

Ocaklı Bir Aşığın Deyişi:⁴⁴

GÜZEL PİRİM KARAC'AHMED EVLÂDI

*Çıkmış arz yüzüne cevlân eyliyor
Güzel Pirim Karac'ahmed evlâdı
Elinde asâsı hizmet eyliyor
Güzel Pirim Karac'ahmed evlâdı*

*Elinde asâsı kendisi gözcü
Üç yüz yamalıktan bir hırka düzdü
Ol mermer taşını yerinden üzdü
Güzel Pirim Karac'ahmed evlâdı*

*İstanbul'dan mermer taşını attı
Vardı Aşutka'ya bir nişan etti
Gediğin başına tekkesin tuttu
Güzel Pirim Karac'ahmed evlâdı*

*Gediğin başına kurdu tekkesin
Toplanuben hallettiler lokmasın
Nice dertlilere derman muskasın
Güzel Pirim Karac'ahmed evlâdı*

*Hüseyin'im eremedim sırrına
Cümle âlem boyanmıştır nûruna
Hıdır Abdal Sultân derler pirime
Güzel Pirim Karac'ahmed evlâdı*

⁴⁴ Yaman, 1989: 13.

Mehmet Gedikoğlu Dede'nin bir Deyişi: ⁴⁵

BUNCA DÜŞKÜNLERİN ELİNİ TUTAN

*Medet mürvet dedim geldim kapına
Hak-Muhammed-Ali nur Hıdır Abdal
Yüzüm sürdüm eşiğine, tapuna
Yüzümün karasın sil Hıdır Abdal*

*Nesl-i Pak Karac(a)Ahmed'dir atan
Aslana binip de Hünkâr'a yeten
Bunca düşkünlerin elini tutan
Yetiş Karac(a) Ahmed car Hıdır Abdal*

...

*Çok şükürler olsun gani Hüda'ya
Sağ selamet döndüm ben de sılaya
Yönümü döndürdüm Ulu Mevlaya
Hulusi kapında kul Hıdır Abdal*

...

⁴⁵ Kemaliye'nin Ağıl Köyü'nde Hıdır Abdal Ocağı Dedelerinden Mehmet Gedikoğlu Dede'nin Hulusi mahlasıyla Hıdır Abdal Sultana ithafen yazdığı şiirin bazı kıtalarını rahmetli Mehmet Şimşek Amcamızın kitabından aldık. (Şimşek, 1991: 144-145).

DAHA İLERİ OKUMALAR İÇİN SEÇİLMİŞ BİBLİYOGRAFYA:

Arıkan, Zeki (2001): “Eğin Kasabası’nın Tarihsel Gelişimi”, **OTAM Dergisi**, sayı: 12, s. 1-64.

Aslanoğlu, İbrahim (1961): **Divriği Şairleri**, İstanbul: Ekin Basımevi.

Ataibiş, Hüseyin (2006): **Hıdır Abdal Delisiz, Yol Çalışmaz Olmaz**, İstanbul: Mart Matbaası.

Ataibiş, Hüseyin (2014): **Anadolu’ya Doğan Güneş Hıdır Abdal Sultan Düşkünler Ocağı**, İstanbul: Cevahir.

Bakır, Cemal (2004): **Gittiğimiz Yol, Durduğumuz Dar**, Ankara: Anıl Matbaası.

Bardizaktsi, V. – B. Natanyan – K. Sırvantsdyants (2015): **Palu-Harput 1878 Çarsancak, Çemişgezek, Çapakçur, Erzincan, Hizan ve Civar Bölgeler II. Cilt/Raporlar**, Haz. Arsen Yarman, Çev. S. Malhasyan, A. Yarman, 2.b., İstanbul: Belge Yayınları.

Dersimi, M. Nuri (1994): **Kürdistan Tarihinde Dersim**, İstanbul, Zel Yayıncılık.

Dersimi, Nuri (1997): **Hatıratım**, İstanbul, Doz Yayınları.

Gedikoğlu, Fatma (2023): **Düşkünler Ocağı “Ebed”e Kadar “Edeb**, Ankara: Phoenix Yayınları.

Genç, Vural (2020): **Kim Bu Mülke Kondu Bundan Ezeli ARABGİR Yerleşim, Nüfus, Toplumsal Hayat ve Ekonomi 1518-1847**, İstanbul: Kerem Aydınlar Vakfı Yayını.

Karadeniz, Bekir - Ali, Cem Akbulut (2022): **Alevi Bektâşi Şairleri**, cilt 4, 5.b., Bursa: Kara Mavi Yayınları.

Özcan, Hüseyin – C. Sezen Gönenç (2015): “Yazılı ve Sözlü Ortamlardaki Karaca Ahmet Sultan Menkabelerinin Karşılaştırılması”, **Turkish Studies**, Cilt: 10/4, (Kış 2015), s. 717-746.

Özen, Kutlu (1997): **Divriği Evliyalari**, Sivas: kendi yayını.

- Sevgen, Nazmi (1946): **Zazalar ve Kızılbaşlar, Coğrafya, Tarih, Hukuk, Folklor, Teogoni**, İstanbul, Daktilo Halinde Notlar, 292 sayfa. (Kültür Bakanlığı, “Pertev Naili Boratav Halk Kültürü İhtisas Kütüphanesi, Demirbaş No: 6463)
- Şahin, Şah Hüseyin (2013): **Yedi Ulu Ozan’dan Kul Himmet (Dede)**, Pir Sultan Abdal 2 Temmuz Vakfı Yayınları.
- Şener, Cemal (1995): “Munzur’un Eteğinde Açtığı Dergahında İnsanlara Şifa Dağıtan Bir Lokman Hekim Hıdır Abdal Sultan”, **Nefes**, (Ocak 1995), s. 26-31.
- Şimşek, Mehmet (1991): **Doğu Anadolu’da Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Örnek Bir Köyümüz Hıdır Abdal Sultan Ocağı**, İstanbul: kendi yayını.
- Şimşek, Mehmet (1993): “Ocak Köyü’nün Kurucusu Hıdır Abdal Sultan’ın Soy Kütüğü (Soyağacı)”, **Mürşid**, no: 11, (Mart 1993) s. 24-27.
- Şimşek, Mehmet (1999): **Öyküleriyle Şiirlerde Ocak Köyü**, İstanbul: Can Yayınları.
- Şimşek, Mehmet (2004): **Doğu Anadolu’da Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Örnek Bir Köyümüz Hıdır Abdal Sultan Ocağı**, 3. b., İstanbul: Can Yayınları.
- Şimşek, Mehmet (2006): **Anılarda Yaşayan Hıdır Abdal Ocağı’nda Eski Aile Adları**, İstanbul: kendi yayını.
- Şimşek, Mehmet (2008): **Köyümün Hanımları**, İstanbul: kendi yayını.
- Yaman, Ali (1998): “Kızılbaş Alevilerin Düşkün Ocağı: Hıdır Abdal Sultan”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, s. 27-34.
- Yaman, Ali (2006a): **Orta Asya’dan Anadolu’ya Yesevilik, Alevilik, Bektaşilik**, Ankara: Elips Kitap. Yaman, Ali (2006b): **Kızılbaş Alevi Ocakları**, Ankara: Elips Kitap.
- Yaman, Ali (2004): **Alevilikte Dedelik ve Ocaklar, Dedelik Kurumu Ekseninde Değişim Sürecinde Alevilik**, İstanbul: Karaca Ahmet Sultan Derneği Yayınları.

- Yaman, Ali (2007): **Alevilik Kızılbaşlık Tarihi**, İstanbul: Nokta Kitap.
- Yaman, Ali (2016): **Pir-i Türkistan Ahmet Yesevi**, İstanbul: Yedinci Kapı Yayınları.
- Yaman, Ali (2022): **Şah-ı Merdan'a Talip Olanlar: Kızılbaşlar, Aleviler Bektaşiler**, Ankara: La Kitap.
- Yaman, Mehmet (1974): **Karaca Ahmet Sultan Hazretleri**, İstanbul: Karaca Ahmet Sultan Derneği Yayını.
- Yaman, Mehmet (1989): **Hıdır Abdal Sultan ve Ocak Köyü**, İstanbul: kendi yayını.
- Yaman, Mehmet (1995): **Alevilik İnanç, Edeb, Erkân**, İstanbul, kendi yayını.
- Yaman, Mehmet (1998): **Alevilikte Cem**, İstanbul, kendi yayını.
- Yaman, Mehmet (Çev.) (2000): **Buyruk Alevi İnanç-İbadet ve Ahlak İlkeleri**, Mannheim: Mannheim AKM Yayınları.
- Yaman, Mehmet (2012): **Hıdır Abdal Sultan ve Ocak Köyü**, İstanbul: Cevahir Yayınevi.

Geçmiş Zaman Olur ki, Ocaklıların İstanbul Hatırası (Fotoğraf: Ocak Köyü Dernek Arşivi)

RESİMLERLE HİDİR ABDAL SULTAN OCAĞI

Son Onarımı Ocaklı Hayıresever Rahmetli Ali Rıza Şimşek tarafından yaptırılan Hidir Abdal Sultan Türbesi (Fotoğraf: Mustafa Şimşek)

Ocaklı Hayırsever Rahmetli Aşır Şimşek tarafından yaptırılan Hıdır Abdal Sultan Cemevi, Aşevi, Konukevi

Ocaklı Hayırsever Rahmetli Av. İ. Kamil Karaman tarafından yaptırılan
Ocak Köyü Giriş Takı
(Fotoğraf: Prof. Dr. Ali Yaman Arşivi)

Kemaliyeli Hayırsever Muhlis Cüher tarafından yaptırılan ALİ YOLU
(Fotoğraf: Prof. Dr. Ali Yaman Arşivi)

Ocaklı Hayırsever Rahmetli Mustafa Güner tarafından yaptırılan
Özel Ali Güner Müzesi (Fotoğraf: Prof. Dr. Ali Yaman Arşivi)

Kemaliye'li Hayırsever Cemal Boztepe tarafından yaptırılan
Cemal Boztepe Kültür Merkezi
(Fotoğraf: Prof. Dr. Ali Yaman Arşivi)

Ceddimiz Karaca Ahmet Sultan, Hıdır Abdal Sultan ve köyümüzün Türkiye'de ve Dünyada tanıtımında kitaplarıyla büyük emekleri olanlar:
Mehmet Yaman Dede ve Mehmet Şimşek
(Mehmet Yaman Dede Arşivi)

Köylülerimizden Hüseyin-Sırma Ercan ve Hanım Karaman'a ait tarihi evler.
(Fotoğraf: Prof. Dr. Ali Yaman Arşivi)

Himmetağaçil'e ait tarihi ev (Fotoğraf: Himmet Poyraz Arşivi)

Hıdır Abdal Sultan Ocağı Derneği İrtibat Bürosu
ve Dede Mehmet Yaman Kitabevi'nden bir görünüm
(Fotoğraf: Prof. Dr. Ali Yaman Arşivi)

Geçmiş Zaman Olur ki: Ocaklı Hanımların Gezi Hatırası
(Fotoğraf: Ocak Köyü Dernek Arşivi)

Rahmetli İsmail Dursun Güler anısına, Müslüm Güler tarafından yaptırılan
Hıdır Abdal Sultan Çeşmesi.
(Prof. Dr. Ali Yaman Arşivi)

Ocak Köyü'nün Hayırseverlerinden rahmetli Aşır Şimşek, Cemal Erman ve Mustafa Gürer, tanınmış kalp doktoru ve köyümüze katkılarıyla bilinen Prof. Dr. Bingür Sönmez'le birlikte
(Fotoğraf: Mustafa Şimşek Arşivi)

Bütün Oyuncuları Ocaklılardan oluşan ve İstanbul Fatih Reşat Nuri Sahnesi'nde sahnelenen Avni Dilligil'in Dört Kapı Kırk Makam Tiyatro Oyunu
(Fotoğraf: Himmet Poyraz Arşivi)

Köyümüzde Tarihi Evlerimizden Musaefendigin Evi (Fotoğraf: Prof. Dr. Ali Yaman Arşivi)

Ocaklı Hayırseverlerden Rıza Erman tarafından yaptırılan Eğitmen Aziz Erman Parkı (Fotoğraf: Prof. Dr. Ali Yaman Arşivi)

Geçmiş Zaman Olur ki, Ocaklıların Köy Hatırası (Fotograf: Ocak Köyü Dernek Arşivi)

Hıdır Abdal Sultan Ocağı'nda Ziyaret Edilebilecek Mekânlar

1. Hıdır Abdal Sultan Türbesi
2. Aşır Şimşek Konuk Evi, Aşevi
3. Hıdır Abdal Sultan Cemevi
4. Anıt Karadut Ağacı
5. Özel Ali Gürer Müzesi
6. Pir Sultan Abdal Heykeli ve Atatürk Büstü
7. Hıdır Abdal Sultan Seyir Terası
8. Mine Sevgili Etkinlik Sahnesi
9. Hanım Karaman Yazlık Aşevi
10. Helikopter Pisti
11. Av. İ. Kamil Karaman Ocak Köyü Giriş Takı
12. Ergenot Hediyelik Eşya Mağazası
13. Ocak Köyü Lokali
14. Dede Mehmet Yaman Kitapevi
15. Hıdır Abdal Sultan Ocağı Derneği Hatıra Eşya Mağazası
16. Cemal Boztepe Kültür Merkezi ve Konukevi
17. Ocak Köyü Kütüphanesi
18. Ocak Köyü 80 Kişilik Konferans ve Sinema Salonu
19. Eğitmen Aziz Erman Çocuk Parkı
20. Çanakkale Şehitleri Anıtı